

নাৰীবাদী ইত্তাহাৰ ২০২৬

FEMINIST MANIFESTO: ASSAM, 2026

March 7th 2026

Greetings on the occasion of International Women's Day!

We, the Assam Feminist Manifesto Collective, are pleased to share our “**Feminist Manifesto: Assam, 2026**”, representing the collective voices and demands of women, girls, and gender diverse persons from Assam.

As we prepare for the upcoming State Assembly elections, it is imperative to address the systemic discrimination that continues to hinder the overall well-being of women, girls, and gender diverse persons. The Manifesto underscores the urgent need for equitable, inclusive and sustainable rights-based development. Through the Manifesto, we call upon political parties and candidates to incorporate these demands into their election manifestos, thereby, committing a roadmap for gender-responsive governance and transformative action.

Thank you for your attention to this urgent matter.

In Solidarity,
Assam Feminist Manifesto Collective

নাৰীবাদী ইস্তাহাৰ ২০২৬

আমাৰ দাবী

সুলভ স্বাস্থ্যসেৱা

জীৱিকা

শিক্ষাৰ সুযোগ-সুবিধা

ঘৰ, কৰ্মক্ষেত্ৰ আৰু ৰাজহুৱা ঠাইত সুৰক্ষা

পৰিষ্কাৰ পৰিৱেশ আৰু জলবায়ু ন্যায়

ৰাজনীতি আৰু শাসন ব্যৱস্থাত মহিলাৰ সমান অংশগ্ৰহণ

এই বছৰ এপ্ৰিল মাহত অসম বিধানসভাৰ নিৰ্বাচন অনুষ্ঠিত হ'ব। ৰাজ্যখনত নতুনকৈ নিৰ্বাচিত হ'বলগা চৰকাৰখনে অসমৰ মহিলাসকলৰ আশা-আকাংক্ষা পূৰণ কৰিব বুলি আমি গভীৰভাৱে আশা কৰিছোঁ। অসমৰ অধিকাৰবাহী সক্ৰিয় আৰু সমনাগৰিক প্ৰায় ১.৮০ কোটি মহিলাৰ হৈ আমি আজি আমাৰ অধিকাৰসমূহ সুৰক্ষিত আৰু প্ৰসাৰিত কৰাৰ দাবী জনাইছোঁ।

এই নাৰীবাদী ইস্তাহাৰখন বিভিন্ন ব্যক্তি, তৃণমূলৰ মহিলা আৰু সংগঠনসমূহে প্ৰস্তুত কৰিছে। তেওঁলোক হৈছে অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ মহিলা কৃষক, বিদ্ৰোহী, গৃহ-ভিত্তিক কৰ্মী, শিপিনী, নিৰ্যাতনৰ উত্তৰজীৱী, গৃহকৰ্মী, ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগী, বিভিন্ন লিংগ আৰু যৌন পৰিচয়ৰ মহিলা, বাধাগ্ৰস্ত মহিলা, আৰু বিভিন্ন জনজাতীয়, জনগোষ্ঠীয় আৰু চাহ বাগিচা আৰু চৰ অঞ্চলৰ প্ৰান্তীয় জনগোষ্ঠীৰ মহিলা বা তেওঁলোকৰ সৈতে কাম কৰা লোক।

নীতি প্ৰণয়ন আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰত অসমত চলি থকা অসঙ্গতিপূৰ্ণ প্ৰচেষ্টাই আমাৰ সমাজত গভীৰভাৱে শিপাই থকা কাঠামোগত অসমতাক উদঙাই দেখুৱাইছে। ই ৰাজ্যখনৰ সৰ্বত্ৰ লিংগ-ভিত্তিক বৈষম্য আৰু অসমতাক বাহাল ৰাখিছে। নিতি আয়োগৰ ২০২৩-২৪ তথ্য অনুসৰি লিংগ সমতাৰ ক্ষেত্ৰত বহনক্ষম উন্নয়নৰ লক্ষ্য মাপকাঠিত অসম এতিয়াও 'প্ৰত্যাশী' ('aspirant') ৰাজ্যৰ তালিকাত, অৰ্থাৎ পিছৰ শাৰীত

আছে। যদিও মহিলাৰ নামত অসংখ্য আঁচনি আছে, প্ৰান্তীয় আৰু অৱহেলিত মহিলা আৰু লিংগ-বিবিধতা থকা বেছিভাগ লোকৰ জীৱনৰ অভিজ্ঞতাই দেখুৱাইছে যে এই আঁচনিসমূহে আৰ্থিক সুৰক্ষা সৃষ্টি কৰা বাদেই, মহিলাসকলক সামাজিক সুৰক্ষাও প্ৰদান কৰা নাই। স্বাস্থ্য, শিক্ষা, নিয়োগ, নেতৃত্ব আৰু সামাজিক সুৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ন্যায়লাভৰ সুবিধা সকলোৰে বাবে সমান নোহোৱাৰ বাবে সাংবিধানিক অধিকাৰসমূহৰ সমুখত প্ৰত্যাহ্বানৰ সৃষ্টি হৈছে।

আৰু এক নিৰ্বাচন আহি থকাৰ প্ৰাকক্ষণত, আমি নীতি প্ৰণয়ন আৰু ৰাজ্যৰ শাসনভাৰ চলাব বিচৰা প্ৰতিটো ৰাজনৈতিক দল আৰু প্ৰাৰ্থীক অসমৰ প্ৰান্তীয় মহিলা আৰু লিংগ-বিবিধতাৰ লোকসকলৰ বাস্তৱ অৱস্থাৰ প্ৰতি মনোযোগ দিবলৈ অনুৰোধ জনাইছোঁ। যি দলে/দলসমূহে চৰকাৰ গঠন কৰিব আৰু যিসকল বিৰোধী হৈ থাকিব, দুয়োপক্ষই মহিলাসকলৰ কথা শুনিব লাগিব আৰু অসমত লিংগ সমতাৰ দিশত কাম কৰিবলৈ অঙ্গীকাৰবদ্ধ হ'ব লাগিব। যোৱা ২০২২ চনৰ ইস্তাহাৰত আমি মহিলাৰ বাবে ৰাজ্যিক নীতি বা পৰিকাঠামোৰ দাবী কৰিছিলোঁ; আমি এইবাৰো আকৌ সেইটোৱেই দাবী কৰিছোঁ।

গাঁৱৰ এগৰাকী মহিলাৰ মতে, মহিলাৰ বাবে সা-সুবিধাবোৰ হয় অনিয়মিত, নহ'লে প্ৰশাসনিক মেৰ-পেচত পাক খাই ৰৈছে। জিলাখনৰ প্ৰতি গৰাকী মহিলাই সমানে গুৰুত্ব পাব লাগে। এই গণতান্ত্ৰিক সমাজত মহিলাসকলে স্বাধীনভাৱে কথা ক'ব, পঢ়াশুনা কৰিব, খোজ কাঢ়িব আৰু চিন্তাচৰ্চা কৰিব পাৰিছেনে নাই সেই বিষয়ে আমি প্ৰশ্ন কৰা উচিত। আটাইতকৈ ডাঙৰ প্ৰশ্ন — ডিজিটেল, ৰাজহুৱা, ব্যক্তিগত আৰু কৰ্মক্ষেত্ৰত তেওঁলোকক নিৰ্যাতন কৰা হৈছে নেকি? পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজত তেওঁলোকক নীৰৱ দৰ্শক হৈ থাকিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হৈছে নেকি? দৈনন্দিন জীৱনত বৈষম্য, নিৰ্যাতন, অত্যাচাৰ, দাবী-ধমকি, ভাবুকি আৰু বঞ্চনা প্ৰকৃত্যৰ্থত মহিলাৰ সশক্তিকৰণ আৰু সমতা প্ৰাপ্তিৰ পথত স্থায়ী বাধা হৈ আছে।

সকলো স্তৰতে নীতি আৰু কৰ্মসূচী প্ৰস্তুত কৰা আৰু ৰূপায়ণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰী বিভাগ, মহিলা সংগঠন, বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান, ৰাজ্যিক সম্পদ কেন্দ্ৰ আৰু তৃণমূল স্তৰত থকা মহিলা আৰু ছোৱালীৰ মাজত সমন্বয় আৰু সহযোগিতামূলক পদ্ধতিৰ দ্বাৰাহে ৰাজ্যত লিংগ সমতাৰ ক্ষেত্ৰত থকা গঠনমূলক প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ দূৰ কৰিব পৰা যাব। নীতি নিৰ্ধাৰকসকলে সকলো স্তৰতে তেওঁলোকৰ কামত ইয়াক মূল বিষয় হিচাপে ৰখাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ আমি প্ৰৱলভাৱে দাবী জনাইছোঁ।

আমি সকলো মহিলা আৰু ছোৱালীৰ বাবে ন্যায্যসঙ্গত, অন্তৰ্ভুক্তিমূলক আৰু অধিকাৰ- ভিত্তিক বহনক্ষম উন্নয়নৰ প্ৰত্যাশ ৰাখিছোঁ।

I) সুৰক্ষা

গাঁৱতেই হওক বা চহৰতেই হওক — ঘৰ, কৰ্মক্ষেত্ৰ আৰু ৰাজহুৱা ঠাইত নিৰ্যাতন আৰু উৎপীড়ন অসমৰ মহিলাৰ কাৰণে এটা নিত্য-নৈমিত্তিক ঘটনা। পিতৃতান্ত্ৰিক মানসিকতা, বৈষম্যমূলক ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰাই ৰাজ্যখনত লিংগ-ভিত্তিক নিৰ্যাতন বৰ্তাই ৰাখিছে। ২০২০-২১ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পৰিয়াল আৰু স্বাস্থ্য সমীক্ষা-৫ (NFHS-5) অনুসৰি ৩০% কৈও অধিক মহিলাই জীৱনসংগীৰ হাতত নিৰ্যাতন ভোগ কৰে।

শেহতীয়া তথ্যই যদিও নাৰী নিৰ্যাতনৰ ঘটনা কম হোৱাৰ কথা কৈছে, বাস্তৱৰ ছবিখন কিন্তু বেলেগ। চাইবাৰ উৎপীড়ন, যৌন নিপীড়ন, ধৰ্ষণ আৰু অন্য ধৰণৰ নিৰ্যাতন ৰাজ্যখনত ঘটিয়েই আছে। (NFHS-5) ৰ তথ্য অনুসৰিয়েই অসমত ১৮-৪৯ বয়সৰ প্ৰায় ৩৭ শতাংশ বিবাহিত মহিলাই শাৰিৰীক আৰু যৌন নিৰ্যাতন ভুগি আছে।

দ্য নেশ্যনেল এনুৱেল ৰিপৰ্ট এণ্ড ইনডেক্স অন ৱমেনছ্ৰ্জ চেফটি (NARI)-অনুসৰি গুৱাহাটীয়ে মহিলাৰ সুৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ৬৪.৫ সূচাংক লাভ কৰিছে। ইয়াৰ অৰ্থ হৈছে বহু মহিলাই ৰাজহুৱা পৰিবহন, কৰ্মক্ষেত্ৰ আদিকে ধৰি ৰাজধানী চহৰখনত সুৰক্ষিত অনুভৱ নকৰে। ইয়াৰ বিপৰীতে, উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ আন চাৰিখন ৰাজধানী চহৰে ভাৰতৰ আটাইতকৈ সুৰক্ষিত চহৰসমূহৰ ভিতৰত স্থান পাইছে।

আইন আৰু নীতি প্ৰণয়ন আৰু কাৰ্যকৰীকৰণৰ ক্ষেত্ৰত থকা বেমেজালি, আইন প্ৰণেতা, আইন কাৰ্যকৰী কৰোঁতা আৰু সমাজৰ লোকসকলৰ পিতৃতান্ত্ৰিক চেতনা আঁতৰোৱাৰ ক্ষেত্ৰত কোনো পদক্ষেপ নোলোৱা, জবাবদিহিতাৰ কোনো ব্যৱস্থা নথকা, সম্পদৰ অপৰ্যাপ্ত আৱণ্টন আৰু নীতি নিৰ্ধাৰণ আৰু কাৰ্যকৰীকৰণৰ সময়ত কেতিয়াও মহিলাৰ সৈতে আলোচনা নকৰাটোৱে ৰাজ্যখনত মহিলাৰ সুৰক্ষা নিশ্চিত কৰাত বিফল হয়।

চিন্তনীয় বিষয়সমূহ

- মহিলা আৰু যুৱতীসকলৰ ওপৰত চাইবাৰ ভাবুকি আৰু অনলাইন উৎপীড়ন আৰু অনলাইন যৌন শোষণৰ দৰে ডিজিটেল নিৰ্যাতন বাঢ়ি আহিছে

- মহিলাৰ অধিকাৰৰ বাবে আইন আৰু নীতি-নিৰ্দেশনা থাকিলেও সেয়া লিংগ সংবেদনশীল নহয়। ভুক্তভোগীকহে ওলোটাই জগৰীয়া কৰা, সমাজত তেওঁলোকক নিন্দা কৰা, আৰু দ্ৰুত তথা লগতে উপযুক্ত ন্যায্যৰ অভাৱৰ বাবে মহিলাসকলে সন্মুখীন হোৱা সমস্যাসমূহ আৰু বেছি জটিল হৈ যায়।
- প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ, যেনে বানপানী, উচ্ছেদ, এঠাইৰপৰা আন এঠাইলৈ উঠি যোৱা আদিৰ সময়ত জীৱিকা আৰু যৌন শোষণৰ কাৰণে মহিলাসকল মানৱ সৰবৰাহৰ সহজে বলি হয়।
- দৰিদ্ৰতা, বিচ্ছিন্নতা, সীমিত আইন-শৃংখলাৰ সুবিধা আৰু দুৰ্বল আন্তঃগাঁথনিৰ বাবে চাহ বাগিচা আৰু চৰ অঞ্চলৰ মহিলা আৰু ছোৱালীসকল দুগুণে অবহেলিত হয়।
- অসমত গাঁও বা চহৰৰ সকলোতে ৰাস্তাত অপৰ্যাপ্ত পোহৰৰ ব্যৱস্থা, সুৰক্ষিত ৰাজহুৱা শৌচাগাৰৰ অভাৱ, আৰু ৰাজহুৱা পৰিবহনত মহিলাৰ ওপৰত হোৱা উৎপীড়নে মহিলাসকলৰ চলাফুৰাত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে।
- সখী-একক অৱস্থান কেন্দ্ৰ, আশ্ৰয় গৃহ, আইনী সহায় আদি ভুক্তভোগীৰ সাহায্য সেৱাসমূহ জিলাই জিলাই সমানে উপলব্ধ নহয়। এই সেৱাসমূহ বাধাগ্ৰস্ত মহিলাসকলে সহজে পাবপৰা হ'ব লাগে।
- সখী একক অৱস্থান কেন্দ্ৰসমূহ গাঁৱৰপৰা বহু দূৰৈত অৱস্থিত, যাৰ কাৰণে দূৰ-দূৰণিৰ মহিলাসকলে তাৰ সেৱা লাভ কৰা অসম্ভৱ হৈ পৰে।
- অসংগঠিত কৰ্মক্ষেত্ৰত মহিলাৰ ওপৰত হোৱা যৌন নিৰ্যাতনক স্বীকৃতি দিয়া নহয় আৰু ইয়াৰ গোচৰ দাখিল নোহোৱাকৈয়ে থাকি যায়।

মূল দাবীসমূহ

১. পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰপৰা মহিলাৰ সুৰক্ষা আইন, ২০০৫-ৰ অধীনত স্বতন্ত্ৰ আৰু পূৰ্ণাংগ সুৰক্ষা বিষয়া নিয়োগ কৰক। চৰকাৰে এই আইনৰ অধীনত সকলো আশ্ৰয় গৃহকে সেৱা প্ৰদানকাৰী হিচাপে স্বীকৃতি দিয়ক আৰু পঞ্জীকৃত সেৱা প্ৰদানকাৰীয়ে ভুক্তভোগী মহিলাক আইনী সাহায্য, পৰামৰ্শ সেৱা আদি কাৰ্যকৰীভাৱে প্ৰদান কৰিবলৈ পৰ্যাপ্ত পুঁজি আবণ্টন কৰক।
২. অসমত সৰ্বোচ্চন্যায়ালয়ৰ ২০১৩ চনৰ নিৰ্দেশনা অনুসৰি এচিড বিক্ৰী কঠোৰভাৱে নিৰীক্ষণ আৰু নিয়ন্ত্ৰণ কৰক আৰু লিংগ-সংবেদনশীলভাৱে অসম ডাইনী হত্যা (নিষেধাজ্ঞা, প্ৰতিৰোধ আৰু সুৰক্ষা) আইন, ২০১৮ৰ ৰাজ্যিক নীতিসমূহ ফলপ্ৰসূভাৱে কাৰ্যকৰী কৰক।

৩. লিংগ আৰু মহিলাৰ বিষয়ত কাম কৰা যোগ্য স্বেচ্ছাসৱী অনুষ্ঠানৰ সহযোগত অসমৰ সকলো জিলাতে নিৰ্যাতনৰ ভুক্তভোগী মহিলাৰ বাবে পৰ্যাপ্ত আশ্ৰয়, প্ৰতিষ্ঠানিক সেৱা কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰক।
৪. ব্যক্তিগত/ৰাজহুৱা/চৰকাৰী/সংগঠিত/অসংগঠিত সকলো কৰ্মক্ষেত্ৰতে আভ্যন্তৰীণ কমিটি গঠন কৰাটো নিশ্চিত কৰক। পঞ্চায়ত/ভিচিডিচিৰপৰা ৰাজ্যিক স্তৰলৈ কৰ্মক্ষেত্ৰত মহিলাৰ ওপৰত হোৱা যৌন নিৰ্যাতন (প্ৰতিৰোধ, নিষিদ্ধকৰণ আৰু প্ৰতিকাৰ) আইন, ২০১৩ কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ ন'ডেল এজেণ্ডাৰ ভূমিকা শক্তিশালী কৰক।
৫. জিপিএছ সুবিধাৰে ১৮১ মহিলা হেল্পলাইন জিলাৰ আটাইতকৈ দুৰ্গম অঞ্চললৈকে সম্প্ৰসাৰিত কৰক।
৬. ট্ৰান্স আৰু কুইয়াৰ মহিলাৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে আৰক্ষীক আইনী প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰক আৰু সংবেদনশীলতাৰে গোচৰৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ তেওঁলোকক সক্ষম কৰক।
৭. চহৰসমূহ সকলো মহিলা আৰু লিংগ-বিবিধতাৰ লোকৰ বাবে সুৰক্ষিত হোৱাটো নিশ্চিত কৰক।
৮. পঞ্চায়ত/গাঁও পৰিষদ উন্নয়ন সমিতি (ভিচিডিচি)ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি জিলা আৰু ৰাজ্যিক পৰ্যায়লৈকে সকলো স্তৰতে মহিলা সুৰক্ষা সমিতি গঠন কৰক, য'ত সকলো লিংগৰ সমান প্ৰতিনিধিত্ব থাকিব।
৯. বজাৰ, বাচ আস্থান, চাহ বাগিচা অঞ্চল, আবাসিক বিদ্যালয় আৰু বিদ্যালয়লৈ যোৱা পথ আদি সামৰি নগৰ আৰু গ্ৰামীণ অঞ্চলত ৰাজ্যব্যাপী ৰাজহুৱা স্থানসমূহৰ সুৰক্ষা অডিট কৰক।
১০. কৰ্মৰত মহিলা আৰু ছোৱালীসকলৰ বাবে সুৰক্ষিত হোষ্টেল, পৰিবহন সেৱা আৰু নিশাৰ আশ্ৰয়স্থলী স্থাপন কৰক। একক-অৱস্থান কেন্দ্ৰক জিলাৰ দূৰ-দূৰণিৰ অঞ্চলত থকা সকলো মহিলাৰ বাবে উপলব্ধ কৰক আৰু/অথবা তালৈ যাবলৈ পৰ্যাপ্ত পৰিবহনৰ ব্যৱস্থা কৰক।
১১. অসমৰ সকলোতে ৰাস্তাত লাইট, মহিলা, ট্ৰান্স আৰু কুইয়াৰ মহিলাসকলৰ বাবে সুৰক্ষিত শৌচাগাৰ আৰু সুৰক্ষিত ৰাজহুৱা পৰিবহন নিশ্চিত কৰক।
১২. মুখ্য পৰিবহন ব্যৱস্থাত চি চি টি ভি কেমেৰা স্থাপন আৰু নিৰীক্ষণ বাধ্যতামূলক কৰক।

II. ন্যায়

ন্যায় ব্যৱস্থাৰ সহায় লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হোৱাৰ অৰ্থ হৈছে আইনী সজাগতা, আইনী সুৰক্ষা, সহায়, পৰামৰ্শ, আৰু সমাধান পোৱা। ভাৰতত ন্যায় ব্যৱস্থাৰ সুবিধা লোৱাটো এটা জটিল প্ৰক্ৰিয়া। লগতে ইয়াত অবৰ্ণনীয় নিৰ্মমতাও আছে। পিতৃতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাৰ শোষণকাৰী চৰিত্ৰ, জাত-পাত, ৰাজনৈতিক হিংসা আৰু অসহিষ্ণুতাই মহিলা আৰু ছোৱালীসকলক, বিশেষকৈ আটাইতকৈ দুৰ্বল আৰু প্ৰান্তীয় গোষ্ঠীৰ মহিলাসকলক অপমান, নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ভাবুকি দিয়াত অৰিহণা যোগাইছে। এনে কাঠামোগত হিংসাৰ প্ৰভাৱ, ৰাষ্ট্ৰৰ অবহেলা আৰু হিংসাৰ আন ব্যৱস্থাগত শক্তিসমূহৰ লগত মিলি মহিলা আৰু ছোৱালীসকলৰ বাবে অধিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে।

অসম পুলিচে মহিলাৰ বিৰুদ্ধে সংঘটিত অপৰাধৰ গোচৰৰ সংখ্যা তীব্ৰভাৱে হ্রাস পোৱাৰ লগতে দৌৰী সাব্যস্ত হাৰ (৬.১% ৰ পৰা ২০২৪-ত ২৩%) আৰু চাৰ্জশ্বীট দাখিলৰ হাৰ (৩৯.৪%ৰপৰা ৬৭.৭%) বৃদ্ধি পোৱাৰ কথা জনাইছে। এই পৰিসংখ্যাবোৰ আশাপ্ৰদ যেন লাগিলেও, জটিল আইনী প্ৰতিবন্ধকতাই হিংসাৰ বলি হোৱা মহিলাসকলে ন্যায় পোৱাৰ ক্ষেত্ৰত অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰাটোত আমি উদ্বেগ প্ৰকাশ কৰিছোঁ। গোচৰ দিয়া প্ৰক্ৰিয়াটো ক্ৰমান্বয়ে কঠিন আৰু দীঘলীয়া হৈ পৰিছে, কিয়নো পুলিচে লগে লগে গোচৰ পঞ্জীয়ন নকৰে, বিশেষকৈ পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতন সম্পৰ্কীয় অভিযোগসমূহত। তদুপৰি, আনুষ্ঠানিকভাৱে গোচৰ ৰুজু হোৱাৰ আগতে প্ৰাথমিক অনুসন্ধান কৰিবলৈ নিৰ্দেশনা দিয়াৰ বাবে ন্যায় পাবলৈ গৈ গোচৰসমূহ উল্লেখযোগ্যভাৱে পলম হৈছে আৰু গোচৰ পঞ্জীয়নো হোৱা নাই।

মহিলাসকলে ধৰ্ষণ, পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতন, আৰু কৰ্মক্ষেত্ৰত যৌন উৎপীড়ন আদিৰ বিৰুদ্ধে আইনে প্ৰদান কৰা আৰ্থিক ক্ষতিপূৰণ আৰু মনোসামাজিক পৰামৰ্শ সেৱা লাভ কৰাতো বাধাৰ সন্মুখীন হৈছে।

চিন্তনীয় বিষয়সমূহ

- পুলিচে গোচৰসমূহ সঠিকভাৱে পঞ্জীয়ন কৰাত ব্যৰ্থ হয়। প্ৰায়ে দেখা যায় যে পুলিচে অভিযোগনামাত সঠিক খাৰাসমূহ প্ৰয়োগ নকৰে, ইচ্ছাকৃতভাৱে নিৰ্দিষ্ট অভিযোগসমূহ বাদ দিয়ে, আৰু অভিযোগনামাৰ ফটোকপি হিংসাৰ বলি হোৱা ব্যক্তি, ক্ষতিগ্ৰস্ত বা তেওঁলোকৰ পৰিয়ালক তৎক্ষণাত প্ৰদান নকৰে।
- পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰপৰা মহিলাৰ সুৰক্ষা আইন আৰু POCSO আইনৰ অধীনত গোচৰ পঞ্জীয়ন কৰিবলৈও অসন্মতি জনোৱা দেখা গৈছে, আৰু সুৰক্ষা বিযাসকলেও পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰ

প্রতিবেদন (Domestic Incident Report) দাখিল কৰাত ব্যৰ্থ হোৱা দেখা গৈছে।

- অসমত ১৭টা কাৰ্যকৰী ফাস্ট ট্ৰেক আদালত আছে, য'ত কেৱল POCSO আইনৰ বাবে বিশেষ আদালতো আছে। ২০২৪ চনৰ মে মাহলৈকে এই আদালতসমূহে প্ৰায় ৫৮৯৩টা গোচৰ নিষ্পত্তি কৰিছে। কিন্তু এই প্ৰচেষ্টাসমূহ থাকিলেও শিশুৰ ওপৰত হোৱা বহু সংখ্যক যৌন অপৰাধৰ গোচৰ নিষ্পত্তি নোহোৱাকৈ ৰৈ গৈছে।
- গোচৰ পঞ্জীয়ন কৰা সত্ত্বেও, ভুক্তভোগীসকলে এনেকুৱা আইনজীবী বা আইনী পেছাদাৰী পায় যিসকলে লিংগ সংবেদনশীলতাৰ অভাৱত প্ৰয়োজনীয় সমৰ্থন আৰু সহমৰ্মিতা প্ৰদান কৰাত ব্যৰ্থ হয়।
- শিশু কল্যাণ সমিতি আৰু ভুক্তভোগী ব্যক্তিসকলৰ মাজত হোৱা বৈঠকসমূহ কিশোৰ ন্যায় ব্যৱস্থাৰ মানদণ্ডৰ লগত সংগতি থকা দেখা নাযায়। এইক্ষেত্ৰত গোপনীয়তাৰ অধিকাৰ এক চিন্তনীয় বিষয়, কিয়নো বহু ক্ষেত্ৰত একাধিক গোচৰৰ একেলগে শুনানি হোৱা দেখা যায়, যাৰ ফলত ভুক্তভোগী ব্যক্তিসকলৰ ব্যক্তিগত তথ্য আন লোকৰ আগত ওলাই পৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে। গোচৰ প্ৰক্ৰিয়াত ভুক্তভোগী ব্যক্তিসকলক ন্যায় প্ৰদান কৰাৰ বাবে দায়িত্বশীল বিভিন্ন বিভাগ আৰু অংশীদাৰসকলৰ মাজত সমন্বয়ৰ অভাৱ দেখা যায়, বিশেষকৈ সমৰ্থনমূলক নথি আৰু সাক্ষী-প্ৰমাণসমূহৰ ক্ষেত্ৰত।
- যৌন হিংসা আৰু পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰ ভুক্তভোগী মহিলাসকলৰ কাৰণে পৰামৰ্শ সেৱাও পৰ্যাপ্ত নহয়।

মূল দাবীসমূহ

১. শূন্য এফ আই আৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু সেইবিষয়ে প্ৰচাৰ কৰক, আৰু লিংগভিত্তিক হিংসাৰ গোচৰসমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ, বিশেষকৈ বৈবাহিক বিবাদ আৰু অন্যান্য ধৰণৰ পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰ গোচৰসমূহৰ নিৰীক্ষণ আৰু গোচৰ লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত নিৰ্দিষ্ট আৰু প্ৰশিক্ষিত আৰক্ষী কৰ্মীক নিযুক্তি দিয়ক আৰু সংবেদনশীল কৰক। থানাত পাৰিবাৰিক নিৰ্যাতনৰ গোচৰ পঞ্জীয়ন নকৰাৰ ওপৰত থকা নিষেধাজ্ঞা উঠাই লওক।
২. দ্ৰুত ন্যায় প্ৰদান নিশ্চিত কৰিবৰ বাবে আপীল আৰু বিচাৰৰ সময়সীমা নিৰ্ণয় কৰক। এই সম্পৰ্কত নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰক, আৰু সময়সীমাৰ কাঠামো উচ্চ ন্যায়ালয় আৰু উচ্চতম ন্যায়ালয়ত নিৰ্ধাৰণ

- কৰা উচিত যাতে বিচাৰাধীন গোচৰ নিষ্পত্তি কৰাৰ বাবে নিৰীক্ষণ আৰু বেছি দ্রুত কৰা যায়।
৩. নিৰ্দিষ্ট সময়সীমাৰ ভিতৰত চাৰ্জশ্বীট দাখিল নকৰা আৰু দুৰ্নীতিৰ বাবে দায়ী পুলিচ বিষয়া সকলৰ বিৰুদ্ধে শাস্তিমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰক।
  ৪. ক্ষতিপূৰণৰ বাবে সদায় ধনৰ অভাৱৰ বাবে প্ৰায়ে ভুক্তভোগীসকল তেওঁলোকৰ উচিত ক্ষতিপূৰণ আৰু আৰ্থিক সাহায্যৰপৰা বঞ্চিত হৈ থাকে। অসম ভুক্তভোগী ক্ষতিপূৰণ আঁচনিখন পৰ্যাপ্ত ধনৰ যোগানৰ সৈতে সম্পূৰ্ণৰূপে কাৰ্যক্ষম কৰক যাতে ভুক্তভোগীয়ে প্ৰয়োজনৰ সময়ত অন্তৰ্গতীকালীন ক্ষতিপূৰণ লাভ কৰিব পাৰে।
  ৫. ন্যায়ৰ বাবে সহায়ক পৰিবেশ গঢ়ি তুলিবলৈ পৰিয়াল, বিদ্যালয়, ন্যায়িক বিষয়া, গাঁও সুৰক্ষা দল, আৰু আৰক্ষীকে ধৰি জড়িত সকলো প্ৰতিষ্ঠানক প্ৰশিক্ষিত আৰু সজাগ কৰাৰ ব্যৱস্থা হাতত লওক।
  ৬. ন্যায় আৰু নিৰপেক্ষ বিচাৰৰ বাবে চৰকাৰী উকীলসকল ৰাজনৈতিক আৰু বাহ্যিক প্ৰভাৱৰপৰা মুক্ত হ'ব লাগে। তেওঁলোকৰ নিযুক্তি সম্পূৰ্ণৰূপে যোগ্যতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি হ'ব লাগে। ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পোৱা গোচৰৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ অধিক চৰকাৰী উকীল নিযুক্তি দিয়ক।
  ৭. লিংগভিত্তিক হিংসাৰ গোচৰসমূহ লিংগ সংবেদনশীলভাৱে মোকাবিলা কৰিবলৈ মহিলা আয়োগৰ দৰে স্থানীয় নিয়ামক সংস্থা আৰু কৰ্মীসকলৰ সামৰ্থ্য শক্তিশালী কৰক। মহিলাৰ বিৰুদ্ধে বৈষম্য আৰু হিংসাৰ অন্ত পেলাবলৈ বাধ্যতামূলক এনে নিয়ামক সংস্থাৰ নেতৃত্ব দিবলৈ অৰাজনৈতিক পেছাদাৰী কৰ্মী নিযুক্তি দিয়ক।
  ৮. বাজেট আবণ্টনসমূহ নিৰীক্ষণ কৰা আৰু জিলাসমূহলৈ সময়মতে বিতৰণ নিশ্চিত কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। ঘাটসমূহ দূৰ কৰিবলৈ আৰু ব্যৱস্থাটোত পৰিৱৰ্তন আনিবলৈ ৰাজ্যৰ জবাবদিহিতা বাধ্যতামূলক কৰক।
  ৯. মহিলাসকলে সহজে ন্যায় লাভ কৰাৰ বাবে জিলাসমূহত ফাষ্ট ট্ৰেক আদালত স্থাপন আৰু সক্ৰিয় কৰক।

III. নিৰ্বাচনী ৰাজনীতি

আমি সকলোৱে জানো যে ২০২৩ চনত সংসদ পৰ্যায়ত মহিলা সংৰক্ষণ আইন অনুমোদন হোৱাৰ পাছতো দেশত ইয়াৰ কাৰ্যকৰীকৰণত পৰিকল্পিতভাৱে পলম কৰা হৈছে। ফলত অসমৰ মহিলাসকলে, নিৰ্বাচনী

প্ৰক্ৰিয়াত অংশগ্ৰহণ বৃদ্ধিৰ আৰু এটা সুযোগ হেৰুৱালে।

যোৱাবাৰৰ বিধানসভাত ১২৬ জন সদস্যৰ ভিতৰত মাত্ৰ ৭ গৰাকী মহিলা বিধায়িকাৰে নিৰ্বাচিত হৈছিল। শতাংশৰ হিচাপত ই মাত্ৰ ৬% হৈছে। তৃণমূল পৰ্যায়ত সামাজিক-ৰাজনৈতিক আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণৰ পিছতো অসমত বিধানসভা, সংসদ বা ষষ্ঠ অনুসূচীৰ অধীনত থকা বিভিন্ন স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদৰ নিৰ্বাচিত সংস্থাকে ধৰি ৰাজনীতিত মহিলাৰ প্ৰতিনিধিত্ব চিন্তাজনকভাৱে কম।

পঞ্চায়তীৰাজ প্ৰতিষ্ঠানসমূহত মহিলাৰ বাবে সংৰক্ষণ নীতি থকাৰ পাছতো ক্ষমতাৰ গাঁথনিত মহিলাৰ প্ৰতিনিধিত্ব নিৰাশাজনক। মহিলাক কেৱল নামৰ বাবেহে ব্যৱহাৰ কৰা হয়, আৰু সদায় পিছফাললৈ ঠেলি দিয়া হয়। পঞ্চায়তৰ নিৰ্বাচিত মহিলা সদস্যসকলৰ ঠাইত তেওঁলোকৰ গিৰিয়েকসকলে প্ৰতিনিধিত্ব কৰাটোৱে অসমৰ স্থানীয় শাসন ব্যৱস্থাত মহিলাৰ প্ৰতিনিধিত্বৰ প্ৰতি এক উল্লেখযোগ্য প্ৰত্যাহ্বানৰ সৃষ্টি কৰিছে।

গভীৰত শিপাই থকা সাংস্কৃতিক আৰু পিতৃতান্ত্ৰিক নীতি-নিয়মসমূহে লিংগ সম্পৰ্কীয় কু-সংস্কাৰ আৰু পক্ষপাতিত্বক শক্তিশালী কৰি আহিছে, যিয়ে ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত মহিলাৰ যোগ্যতা আৰু নেতৃত্বৰ ক্ষমতাক হেয় কৰে। নিৰ্বাচনী ৰাজনীতিত মহিলাৰ সম্পূৰ্ণ অংশগ্ৰহণ অবিহনে গণতন্ত্ৰ লাভৱান হ'ব নোৱাৰে। বিধানসভাৰ বিতৰ্ক, নীতি নিৰ্ধাৰণ আৰু বাজেট আবণ্টনৰ ক্ষেত্ৰত লিংগ সুসম দৃষ্টিভংগীৰ অভাৱ।

চিন্তনীয় বিষয়

- মহিলা প্ৰাৰ্থী আৰু নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিৰ সংখ্যা হ্রাস পাইছে। ২০২৪ চনৰ লোকসভা নিৰ্বাচনত অসমত মাত্ৰ ১২ গৰাকী মহিলা প্ৰাৰ্থীয়েহে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিছিল। তাৰ পূৰ্বৰ নিৰ্বাচনত ১৪ গৰাকী মহিলা প্ৰাৰ্থীয়ে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিছিল। ২০২৪ত সেই সংখ্যা কমি গল।
- লোকসভাত ১৪ জনৰ ভিতৰত মাত্ৰ ১ গৰাকী মহিলা সাংসদ আৰু ৰাজ্যসভাত অসমৰ কোনো মহিলা প্ৰতিনিধি নাই। অসমক প্ৰভাৱিত কৰা মূল ৰাষ্ট্ৰীয় বিষয় আৰু নীতি যেনে নাগৰিকত্ব বিধেয়ক, ভূমি অধিকাৰ, জনগোষ্ঠীয় বিষয় আৰু উন্নয়ন সম্পৰ্কীয় পূঁজিৰ বিষয়ে ৰাজ্যখনৰপৰা মহিলাৰ কোনো মতামত অবিহনেই আলোচনা কৰা হৈছে।
- মন্ত্ৰীত্বৰ পদবী আৰু মূল সমিতিসমূহত প্ৰধানকৈ পুৰুষ থাকে। ২০২১ চনৰ নিৰ্বাচনত মুঠ প্ৰাৰ্থীৰ মাত্ৰ ৭.৮% মহিলা অৰ্থাত মুঠ ৯৪৬ গৰাকী প্ৰাৰ্থীৰ ভিতৰত ৭৪ গৰাকী মহিলা। মহিলাৰ বিষয়সমূহে (অৰ্থনৈতিক অংশগ্ৰহণ, বিনা বেতনৰ সেৱা-যত্নৰ কাম, লিংগভিত্তিক হিংসা, মাতৃৰ স্বাস্থ্য, অনাময়,

ৰাজনৈতিক সুৰক্ষা) প্ৰায়ে গাঁথনিগত অগ্ৰাধিকাৰ লাভ নকৰে।

- বৃহৎ ৰাজনৈতিক দলসমূহে যোগ্য মহিলা প্ৰাৰ্থীসকলক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰাৰ বাবে পৰ্যাপ্ত সুযোগ নিদিয়। পঞ্চায়ত পৰ্যায়ত শক্তিশালী প্ৰতিনিধিত্ব থকাৰ পিছতো অতি কমেইহে উচ্চ পৰ্যায়লৈ যাব পাৰে। মহিলা সদস্যসকলক উচ্চ পৰ্যায়ৰ নেতৃত্ব গ্ৰহণ কৰিবলৈ উৎসাহিত বা সমৰ্থন কৰা নহয়। মহিলা সদস্যসকলে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিবলৈ বিচাৰিলেও তেওঁলোকক ৰাজনৈতিকভাৱে শিক্ষিত আৰু সমৰ্থ কৰি তোলা নহয় আৰু তেওঁলোক দলৰ পুৰুষ সদস্যৰ প্ৰতিৰোধৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। পৰ্যাপ্ত প্ৰস্তুতি অবিহনে প্ৰায়ে শেষ মুহূৰ্তৰ মনোনয়নত মহিলাসকলক টিকট দিয়া হয়।

মুখ্য দাবীসমূহ

১. সকলো ৰাজনৈতিক দলে মহিলা সংৰক্ষণ আইন অনুসৰি বিধানসভা নিৰ্বাচনত এক তৃতীয়াংশ মহিলা প্ৰাৰ্থী প্ৰক্ষেপ কৰিব লাগিব।
২. স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদসমূহত মহিলা প্ৰাৰ্থীৰ বাবে ৫০% আসন বাধ্যতামূলকভাৱে সংৰক্ষণ কৰিবলৈ প্ৰয়োজনীয় সাংবিধানিক সংশোধনীসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।
৩. সকলো ৰাজনৈতিক দলে আগভাগ লৈ নিৰ্বাচনৰ আগতেই মহিলা নেত্ৰীক চিনাক্ত কৰক, তেওঁলোকৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰক আৰু প্ৰস্তুত কৰক। লগতে কেৱল প্ৰতীকী আসনত নহয়, প্ৰকৃততে জয়ী হ'ব পৰা সমপ্তিত টিকট আবণ্টন দিয়ক।
৪. শিশুৰ বাবে ক্ৰেচ, দিনৰ ভাগত সভা, পৰ্যাপ্ত পৰিবেহনৰ সুবিধা, নিৰাপদ কৰ্মস্থলী, পঞ্চায়ত আৰু ভিডিও পৰ্যায়ত থকা-মেলাৰ সহায় আদি প্ৰদান কৰি নিৰ্বাচিত নেত্ৰীসকলৰ বাবে সহায়ক পৰিবেশ সৃষ্টি কৰক।
৫. তৃণমূল পৰ্যায়ৰপৰা নেতৃত্ব আৰু নিৰ্বাচনী ৰাজনীতিত মহিলাসকলৰ দক্ষতা গঢ়ি তুলিবলৈ ধন আবণ্টন কৰক। নিৰ্বাচিত স্থানীয় শাসন ব্যৱস্থাৰ মহিলা নেত্ৰীসকলৰ বাবে বিধানসভা আৰু সংসদত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰাৰ পথ প্ৰশস্ত কৰক। উচ্চ পৰ্যায়ৰ নেতৃত্বৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিবলৈ তৃণমূল পৰ্যায়ৰ নেত্ৰীসকলৰ সুদক্ষ কৰাৰ কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰক।
৬. প্ৰতিনিধিত্বহীন সম্প্ৰদায়ৰ মহিলাসকলক ৰাজনীতিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাত সহায় কৰিবলৈ বিশেষ পুঁজিৰ ব্যৱস্থা কৰক।

৭. স্থানীয় শাসন ব্যৱস্থাসমূহৰ ভিতৰত জবাবদিহিতাৰ সজাগতা ব্যৱস্থা শক্তিশালী কৰক। কাৰোবাৰ হৈ আনে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা নিষিদ্ধ কৰক আৰু স্থানীয় শাসনত মহিলাৰ প্ৰকৃত অংশগ্ৰহণক প্ৰসাৰিত কৰা আইন বলবৎ কৰক।
৮. ৰাজনৈতিক দলত প্ৰতিনিধিত্বৰ বাবে লিংগ-বিবিধতাৰ ব্যক্তি, বাধাগ্ৰস্ত মহিলা, চাহ বাগিচাৰ মহিলা শ্ৰমিকৰ সংৰক্ষণ নিশ্চিত কৰক।

IV. পৰিৱেশ আৰু জলবায়ু পৰিৱৰ্তন

গোলকীয় জলবায়ু আৰু পৰিৱেশৰ সংকটে প্ৰতিকূল বতৰ, জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ বিলুপ্তি, খাদ্যৰ অসুৰক্ষিত অৱস্থা আৰু মানুহৰ গৃহহাৰা হোৱা সমস্যাসমূহক অধিক তীব্ৰতৰ কৰি তুলিছে। ক্ৰমান্বয়ে বৃদ্ধি পোৱা উদ্ভাপ, বানপানী, খৰাং তথা প্ৰচণ্ড গ্ৰীষ্ম প্ৰবাহৰ দৰে প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগে সমগ্ৰ বিশ্বতে জীৱন-জীৱিকা, জল আৰু খাদ্য ব্যৱস্থালৈ তীব্ৰ ভাবুকি কঢ়িয়াই অনাৰ লগতে জনস্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰতো উদ্বেগ বৃদ্ধি কৰিছে। দৰিদ্ৰতা, সীমিত সম্পদ আৰু জীৱন-ধাৰণৰ বাবে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত অধিক নিৰ্ভৰশীল হোৱাৰ বাবে মহিলা আৰু সমাজৰ প্ৰান্তীয় শ্ৰেণীৰ লোকসকল অধিক অসুৰক্ষিত হৈ পৰিছে। প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগৰ কালত পুৰুষতকৈ মহিলা আৰু শিশুৰ মৃত্যুৰ আশংকা প্ৰায় ১৪ গুণ বেছি; একেদৰে জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ ফলত যিসকল লোক গৃহহাৰা হৈছে, তাৰে প্ৰায় ৮০ শতাংশই হ'ল মহিলা আৰু কন্যা সন্তান। 'ইউ এন উইমেন' (UN Women)-ৰ এক প্ৰতিবেদন অনুসৰি, ২০৫০ চনৰ ভিতৰত জলবায়ু পৰিৱৰ্তনে অতিৰিক্ত ১৫৮ নিযুত মহিলা আৰু ছোৱালীক দৰিদ্ৰতাৰ কৰাল গ্ৰাসলৈ ঠেলে দিব পাৰে, যাৰ ফলত লিংগ বৈষম্য আৰু জীৱিকাৰ অনিশ্চয়তা অধিক স্পষ্ট হৈ উঠিব।

অসম হৈছে ভাৰতৰ ভিতৰতে অন্যতম জলবায়ু-সংবেদনশীল ৰাজ্য। প্ৰতি বছৰে হোৱা বানপানী, ব্যাপক গৰাখহনীয়া, অনিয়মিত বৰষুণ আৰু বৰ্ধিত উষ্ণতাই ইয়াৰ কৃষি তথা প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনসংখ্যাৰ জীৱনশৈলীত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাই আহিছে। পৰিতাপৰ কথা যে ইয়াৰ আটাইতকৈ ভয়াৱহ প্ৰভাৱ মহিলা আৰু অন্যান্য অসুৰক্ষিত গোট যেনে- শিশু, লিংগ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ব্যক্তি, বাধাগ্ৰস্ত লোক আৰু চৰ-চাপৰি, বনভূমি তথা পাহাৰীয়া অঞ্চলত বসবাস কৰা লোকসকলে ভুগিবলগীয়া হৈছে।

২০২১-২০৩০ বৰ্ষৰ বাবে উন্নীত কৰা 'অসম ৰাজ্যিক জলবায়ু পৰিৱৰ্তন কাৰ্যপৰিকল্পনা'ত কৃষি আৰু প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ ওপৰত জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱক আনুষ্ঠানিকভাৱে

স্বীকাৰ কৰা হৈছে। এই পৰিকল্পনাত জলবায়ু প্ৰশাসনত (Climate Governance) লিংগ মূলসুঁতিকৰণ আৰু লিংগ অন্তৰ্ভুক্তিৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়োৱা হৈছে। অৱশ্যে, কাৰ্যকৰীকৰণৰ ক্ষেত্ৰত অনেক ভ্ৰুটী বৈ গৈছে, কিয়নো গাঁৱৰ গৰিষ্ঠসংখ্যক দৰিদ্ৰ মহিলাই এই নীতি আৰু ইয়াৰ প্ৰস্তাৱিত আঁচনিসমূহৰ বিষয়ে অৱগত নহয়। জলবায়ু সম্পৰ্কীয় নীতি-নিৰ্ধাৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰায় সকলো স্তৰতে মহিলা মতামতৰ অভাৱ পৰিলক্ষিত হৈছে।

চিন্তনীয় বিষয়

- প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ, স্থানচ্যুত হোৱা অৱস্থা, ভূমি আৰু শস্যৰ ক্ষতি তথা প্ৰব্ৰজনে মহিলাৰ কামৰ বোজা বঢ়োৱাৰ লগতে তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু ঘৰুৱা দায়িত্বৰ চাপ দুগুণ কৰি তোলে; যাৰ ফলত কন্যা শিশুৰ শিক্ষা প্ৰায়েই ব্যাহত হয়। জলবায়ুৰ বিপদাশংকা যিমানেই বাঢ়িছে, সিমানেই দৰিদ্ৰতা আৰু লিংগ বৈষম্যৰ সমস্যাটো অধিক জটিল হৈ পৰিছে।
- অত্যধিক সংবেদনশীল হোৱা স্বত্বেও, ৰাজ্যখনত মহিলা-কেন্দ্ৰিক দুৰ্যোগ প্ৰতিৰোধ ক্ষমতা (Disaster Resilience) আৰু জলবায়ু অভিযোজন কাৰ্যসূচীসমূহ সম্পূৰ্ণৰূপে কাৰ্যকৰী হোৱা নাই। মহিলাসকলৰ জীৱিকা পুনৰুদ্ধাৰ আৰু সংস্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰিবলৈ বিশেষ কোনো লক্ষ্যভিত্তিক পদক্ষেপ লোৱা দেখা নাযায়।
- দুৰ্যোগ আৰু উচ্ছেদৰ ফলত হোৱা ব্যাপক আশ্ৰয়হীনতাই মহিলাৰ দুৰ্দশা বৃদ্ধি কৰিছে। বাসস্থান হেৰুওৱা লোকসকলক পুনৰসংস্থাপনৰ সঠিক নীতিৰ অভাৱত ক্ৰমান্বয়ে অধিক সংখ্যক মহিলা আৰু শিশু গৃহহীন হৈ পৰিছে।
- দুৰ্যোগ ব্যৱস্থাপনা আৰু জলবায়ু সম্পৰ্কীয় সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত মহিলা নেতৃত্বৰ আজিও অভাৱ দেখা যায়।
- জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱসমূহ বহুমুখী আৰু ইয়াৰ সৈতে স্বাস্থ্যজনিত সমস্যা, লিংগভিত্তিক হিংসা, মানৱ সৰবৰাহ আৰু জীৱিকাৰ অনিশ্চয়তাৰ পোনপটীয়া সংযোগ আছে। ৰাজ্যখনত মহিলাৰ সুৰক্ষাক কেন্দ্ৰ কৰি এনে পৰিস্থিতি চম্ভালিব পৰাকৈ কোনো কাৰ্যকৰী জলবায়ু কাৰ্যপন্থা নাই।
- বিশেষভাৱে অসুৰক্ষিত গোট যেনে- বাধাগ্ৰস্ত মহিলা, লিংগ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ব্যক্তি, চাহ বাগিচাৰ মহিলা শ্ৰমিক আৰু চৰ-চাপৰি অঞ্চলৰ বাসিন্দা মহিলাসকলক বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰয়োজন আছে।

মূল দাবীসমূহ

১. বহনক্ষম পদ্ধতি গ্ৰহণৰ বাবে জলবায়ু কাৰ্যসূচী আৰু পৰিৱেশ প্ৰশাসনত মহিলাৰ নেতৃত্ব অন্তৰ্ভুক্ত কৰাটো বাধ্যতামূলক কৰক।
২. ভূমি আৰু বনজ সম্পদ ব্যৱহাৰ, জলবায়ু সমাধান, সম্পদ পৰিকল্পনা, আৱণ্টন, দুৰ্যোগ ব্যৱস্থাপনা আৰু সামাজিক সুৰক্ষা ব্যৱস্থা আদি প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰতে মহিলাৰ পূৰ্ণ অংশগ্ৰহণ নিশ্চিত কৰক।
৩. মহিলাৰ ভূমিৰ অধিকাৰ, কৰ্মৰ অধিকাৰ আৰু পুনৰ্স্থাপনৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰক আৰু ক্ষতিৰ বিপৰীতে উপযুক্ত ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰক। জলবায়ু-সহনশীল জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰী বিনিয়োগ বৃদ্ধি কৰক।
৪. নীতি নিৰ্ধাৰণ আৰু কাৰ্যপৰিকল্পনা প্ৰক্ৰিয়াত মহিলা আৰু মহিলাৰ অধিকাৰ কৰ্মীসকলক সক্ৰিয়ভাৱে জড়িত কৰক।
৫. জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সুৰক্ষা, জলবায়ু প্ৰশমন (Mitigation) আৰু অভিযোজনৰ ক্ষেত্ৰত মহিলাৰ নেতৃত্বত চলি থকা গৱেষণা আৰু উদ্ভাৱনীমূলক সমাধানৰ বাবে পৰ্যাপ্ত পুঁজি আৱণ্টন দিয়ক।
৬. জলবায়ু পৰিৱৰ্তন আৰু মহিলাৰ বিৰুদ্ধে সংঘটিত হোৱা হিংসাৰ মাজত গুৰুত্বপূৰ্ণ যোগসূত্ৰ আছে। সমাজত পূৰ্বৰে পৰা চলি অহা অনিশ্চিত প্ৰব্ৰজন, খাদ্যৰ নাটনি, উচ্ছেদ আদি বৈষম্য শোষণৰ ফলত এই সমস্যা অধিক গুৰুতৰ হৈ গৈ আছে। এই সম্পৰ্কে সমাজত সজাগতা সৃষ্টি কৰক আৰু প্ৰয়োজনীয় তথ্য-পাতি সংগ্ৰহ কৰক।
৭. বাধাগ্ৰস্ত মহিলা, চাহ বাগান আৰু চৰ অঞ্চলৰ মহিলা তথা লিংগ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ব্যক্তিসকলৰ বাবে সুলভ দুৰ্যোগ সঁহাৰি ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলাক। তেওঁলোকৰ জীৱিকা, খাদ্য সুৰক্ষা আৰু শিক্ষা সুনিশ্চিত কৰক।

V. শিক্ষা

২০২৪-২৫ চনৰ Unified District Information System for Education (UDISE)-ৰ প্ৰতিবেদন অনুসৰি অসমত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তি, বিদ্যালয়ত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকা, শিক্ষা আধৰুৱাকৈ এৰাৰ হাৰ, আৰু সামগ্ৰিক আন্তঃগাঁথনি উন্নয়নকে ধৰি বিদ্যালয় শিক্ষাৰ পৰিকাঠামোৰ উন্নতি দেখা গৈছে। এই প্ৰতিবেদন অনুসৰি ছোৱালীৰ নামভৰ্তি আৰু শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকাৰ হাৰ ল'ৰাতকৈ বেছি, আৰু একেদৰে সকলো

সুৰতে ছোৱালীৰ শিক্ষা আধৰুৱাকৈ এৰাৰ হাৰ ল'ৰাতকৈ কম।

অসম চৰকাৰে ২০২৫-২৬ চনত শিক্ষাৰ বাবে ব্যয়ৰ ১৭.৮% আবণ্টন দিছে, যিটো ২০২৩-২৪ চনত শিক্ষাৰ বাবে গড় আবণ্টনতকৈ কিছু বেছি (১৭%)। বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ বাবে এই ব্যয় প্ৰাথমিক শিক্ষা বিভাগ, মাধ্যমিক শিক্ষা বিভাগ, ভৈয়াম জনজাতি আৰু পিছপৰা শ্ৰেণী কল্যাণ সঞ্চালকালয়, কৃষি বিভাগ (বন বিদ্যালয়) আৰু ক্ৰীড়া আৰু যুৱ কল্যাণ বিভাগে কৰে। চৰকাৰে শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত অধিক পুনৰাবৃত্তিমূলক ব্যয়ৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়াৰ প্ৰয়োজন।

আৰ টি ইৰ নিয়ম অনুসৰি অসমৰ চৰকাৰী বিদ্যালয়সমূহত বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি (এছ এম চি) আছে, কিন্তু তেওঁলোকে নিজৰ বিদ্যালয়ৰ কাম-কাজ শক্তিশালী কৰি স্থানীয়ভাৱে প্ৰাসংগিক সমস্যাৰ সম্ভাৱ্য সমাধান বিচাৰি উলিওৱাতকৈ চৰকাৰৰপৰা লাভ কৰিবলগীয়া সুবিধাসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰৱণতা থাকে।

শেহতীয়াকৈ প্ৰাদেশীকীকৰণ কৰা চাহ বাগিচা পৰিচালনা বিদ্যালয়কে ধৰি সকলো বিদ্যালয়কে আৰ টি ই অনুকূল কৰি তোলাৰ দায়িত্ব ৰাজ্য চৰকাৰৰ। আৰ টি ইত ৬ বছৰৰ তলৰ শিশু আৰু ১৫ৰ পৰা ১৮ বছৰৰ ভিতৰৰ শিশুক বাদ দিয়া হৈছে। ১৭টা বহনক্ষম উন্নয়ন লক্ষ্যৰ ভিতৰত এটা হ'ল ২০৩০ চনৰ ভিতৰত সকলো ছোৱালী আৰু ল'ৰাই ফলপ্ৰসূ শিক্ষণ ফলাফলৰ সৈতে বিনামূলীয়া, সমতাপূৰ্ণ আৰু মানসম্পন্ন প্ৰাথমিক আৰু মাধ্যমিক শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰিব। আৰ টি ই-ত থকা বয়সৰ নিষেধাজ্ঞা ভাৰতে স্বাক্ষৰ কৰা বহনক্ষম উন্নয়নৰ বাবে ২০৩০ চনৰ কাৰ্যসূচীৰ বিৰোধী।

চিন্তনীয় বিষয়সমূহ

- শিক্ষা মন্ত্ৰালয়ৰ Performance Grading Index ২.০ (২০২৩-২৪) প্ৰতিবেদনত অসমক ১০০০ৰ ভিতৰত ৪৬১-৫২০ নম্বৰেৰে দ্বিতীয় সৰ্বনিম্ন শ্ৰেণীত স্থান দিয়া হৈছে।
- ২০২৪-২৫ চনত ১৫-১৬ বছৰ বয়সৰ ৫% শিশু (৬.১% ল'ৰা আৰু ৪% ছোৱালী) এতিয়াও স্কুলৰ বাহিৰত।
- UDISE, ২৪-২৫, প্ৰতিবেদন অনুসৰি অসমত ২৮২০ খন বিদ্যালয় কেৱল এতিয়াও এজনকৈ শিক্ষকে চলাই আছে যত ৯২৬৯৯ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আছে।
- অসমত আদিবাসী আৰু চাহ জনগোষ্ঠীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল অ'বিচি শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্গত, আৰু এই শ্ৰেণীৰ

অধীনত ২০২৪-২৫ চনত মুঠ নামভৰ্তিৰ সংখ্যা ২৬.৪%। যিহেতু চাহ বাগিচা অঞ্চলত বিদ্যালয় এৰাৰ হাৰ বেছি, তাৰ অৰ্থ হ'ল চাহ বাগিচা অঞ্চলৰ বহু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বিশেষকৈ মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ত, এতিয়াও বিদ্যালয়ৰ বাহিৰত।

- ২০২৪-২৫ চনৰ UDISE, ৰ প্ৰতিবেদনত প্ৰকাশ পাইছে যে ৬১৯১খন বিদ্যালয়ত কাৰ্যক্ষম বিদ্যুৎ নাই, ৩২১৮খন বিদ্যালয়ত কাৰ্যক্ষম ছোৱালীৰ শৌচাগাৰ নাই, ১৩৪৫খন বিদ্যালয়ত বিগুন্ধ খোৱাপানী নাই, ১৬০১৪খন বিদ্যালয়ত হেণ্ডবেইলৰ সৈতে ৰেম্প নাই, আৰু ৪১৩৯৮খন বিদ্যালয়ত বিশেষ প্ৰয়োজন থকা শিশুৰ (Children with special needs) বাবে শৌচাগাৰ নাই।
- মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ বিদ্যালয়ত মাত্ৰ ৬৬.৮% প্ৰশিক্ষিত আৰু ৫৪.৯১% পেছাদাৰী অৰ্হতাসম্পন্ন শিক্ষকহে উপলব্ধ।
- বিগত পাঁচ বছৰত অসম চৰকাৰে প্ৰায় ২৯০০ বিদ্যালয় একত্ৰিত/বন্ধ কৰিছে, যাৰ ফলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওপৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পৰিছে, যেনে নতুন পৰিৱেশৰ লগত খাপ খুৱাবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত উদ্বিগ্নতা বৃদ্ধি, যাতায়তৰ দূৰত্ব বৃদ্ধি, আৰু চাহ বাগিচা আৰু দুৰ্গম অঞ্চলত শিক্ষা আধাতে বাদ দিয়াৰ সম্ভাৱনা।
- এছএমচিৰ সদস্যসকলে নিজৰ ভূমিকা আৰু দায়িত্বৰ বিষয়ে ভালদৰে নাজানে। লগতে সমস্যা সমাধানৰ দক্ষতাৰ অভাৱ। চাহ বাগিচা অঞ্চলত চাহ বাগিচাৰ বিদ্যালয়ত থকা ল'ৰা-ছোৱালীৰ পিতৃ-মাতৃয়ে এছএমচিৰ সভাত উপস্থিত থাকি কামৰ পৰা অনুপস্থিত থাকিলে দিনটোৰ মজুৰি নাপায়।

মুখ্য দাবীসমূহ

১. বিশেষকৈ ভিতৰুৱা অঞ্চলত বিদ্যালয়সমূহৰ আন্তঃগাঁথনি উন্নত কৰাৰ বাবে অনাগত বছৰবোৰত মুঠ বাজেটত বিদ্যালয় শিক্ষাৰ ব্যয়ৰ অংশ বৃদ্ধি কৰক।
২. এছ এম চি সমূহক শক্তিশালী কৰিবলৈ এছ এম চিৰ সদস্যসকলৰ প্ৰশিক্ষণৰ বাবে বাজেটত নিৰ্দিষ্ট ব্যৱস্থা কৰক। সভাত উপস্থিত থকাৰ সময়ত চাহ বাগিচাৰ বিদ্যালয়ৰ এছ এম চিৰ সদস্যসকলৰ বাবে বেতনযুক্ত ছুটী নিশ্চিত কৰক।
৩. প্ৰাক-প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰপৰা উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈ বিনামূলীয়া আৰু বাধ্যতামূলক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা

সম্প্রসাৰণ কৰক যাতে অধিক সংখ্যক ছোৱালীয়ে উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈকে শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰে।

৪. ট্ৰান্স ব্যক্তিসকলৰ বাবে প্ৰতিটো জাতি শিতানত (আনুভূমিক সংৰক্ষণ) ১% আসন সংৰক্ষণ কৰক।
৫. প্ৰাথমিক শ্ৰেণীৰ পৰা বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্রমত লিংগ সংবেদনশীলতাৰ ওপৰত শ্ৰেণী, পাঠ আৰু কাৰ্য্যকলাপ/প্ৰকল্পসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়ক

VI. জীৱিকা

অসমৰ অৰ্থনীতি আৰু উন্নয়নত মহিলাসকলে সমানে অৰিহণা যোগাই আহিছে। ‘প্যাৰিঅ’ডিক লেবাৰ ফৰ্চ পাৰ্টিচিপেচন ষ্টাডী, ২০২৩’ অনুসৰি, গাঁও অঞ্চলত ৫২.৮% আৰু নগৰ অঞ্চলত ৩১.৫% মহিলা শ্ৰমখণ্ডত নিয়োজিত হৈ আছে। কৰ্মক্ষেত্ৰৰ পৰিবেশ উন্নত হোৱাৰ বাবে মহিলাসকল এইদৰে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত নিয়োজিত হৈ থকা বুলি দাবী কৰা হৈছে যদিও প্ৰকৃততে, খেতিয়ক, গৃহকৰ্মী, নিৰ্মাণ শ্ৰমিক আদি অসংগঠিত খণ্ডৰ মহিলা শ্ৰমিকসকলে বাস্তৱক্ষেত্ৰত অপৰ্যাপ্ত মজুৰি আৰু সামাজিক সুৰক্ষা অবিহনেই প্ৰাথমিক সা-সুবিধাৰ পৰাও বঞ্চিত হৈ জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিবলগীয়া হৈছে। পৰ্যাপ্ত মজুৰি, গৰ্ভকালীন সাহায্য আৰু জিৰণি, সাপ্তাহিক ছুটি আদিৰ পৰাও মহিলা শ্ৰমিকসকল বঞ্চিত হৈ আহিছে।

আই.এল.অ’ (ILO) ৰ মতে, বিশ্বৰ মুঠ শ্ৰমখণ্ডৰ ৪.৫% গৃহকৰ্মী আৰু ইয়াৰে ৮০% ই মহিলা। অসমৰ অসংগঠিত খণ্ডৰ এটা বৃহৎ অংশ হৈছে গৃহকৰ্মী। যদিও তেওঁলোকক এতিয়াও শ্ৰমিক হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হোৱা নাই। নিজৰ পৰিয়ালৰ যত্ন লোৱাৰপৰা আনৰ ঘৰত শ্ৰম কৰালৈকে, বিভিন্ন স্তৰত তেওঁলোকৰ অৱদানক সদায় অৱজ্ঞা কৰা হয়। অসম চৰকাৰে গৃহকৰ্মীৰ বন্ধন কাৰ্যৰ বাবে প্ৰতি ঘণ্টাৰ নূন্যতম মজুৰি কেৱল ৪২ টকা আৰু চাফ-চিকুণ কাৰ্য বাবে ৩৬ টকা নিৰ্ধাৰণ কৰিছে। তেওঁলোকে দিনটোত ৮-১০ ঘণ্টা কাম কৰে যদিও উপযুক্ত পাৰিশ্ৰমিক নাপায়।

অসমৰ প্ৰাম্য অঞ্চলৰ বেছিভাগ মহিলাই কৃষিকাৰ্যৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত। কিন্তু ভূমিৰ মালিকীস্বত্ব নথকাৰ বাবে তেওঁলোকক খেতিয়ক হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া নহয়। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকে কৃষকৰ বাবে উপলব্ধ আঁচনিসমূহৰ সুবিধা লাভৰপৰাও বঞ্চিত হ’বলগীয়া হয়। একে সময়তে, বাসায়নিক সাৰ আৰু অজৈৱিক কৃষি পদ্ধতিৰ সঘন ব্যৱহাৰৰ ফলত মাটিৰ উৰ্বৰতা হ্রাস পোৱা, কৃষিভূমি সংকুচিত হৈ অহা আদি কাৰ্যই মহিলাৰ জীৱিকাত পোনপটীয়া প্ৰভাৱ পেলাইছে।

অসমৰ চাহ বাগিছাৰ মহিলা শ্ৰমিকসকলে আজিও অতি ক্ষুদ্ৰ মজুৰিৰ বিনিময়ত হাড়ভাঙা কষ্ট কৰি আছে। এই শ্ৰমিকসকলে বৰ্তমান সময়তো মজুৰি হিচাপে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত লাভ কৰে কেৱল ২৮০ টকা আৰু বৰাক উপত্যকাত ২৫৮ টকা। তেওঁলোকৰ মাহেকীয়া উপাৰ্জন প্ৰায় ৬,৭০০-৭,৩০০ টকা (২৬টা কৰ্মদিন)ৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ থাকে।

অংগনৱাড়ী কৰ্মীসকলে কেন্দ্ৰীয় মাননি হিচাপে ৪,৫০০ টকা (কৰ্মী) আৰু ২,২৫০ টকা (সহায়িকা) লাভ কৰে। আশা (ASHA) কৰ্মীসকলে ২,০০০ টকাহে মজুৰি হিচাপে পায়, লগতে কামৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কিছু অতিৰিক্ত উদগনিমূলক ধন লাভ কৰে যদিও তেনেই নগণ্য। মধ্যাহ্ন ভোজনৰ বাঞ্ছনীয়সকলে মাহে কেৱল ১,০০০ টকাহে লাভ কৰে।

বাণিজ্যিক প্ৰতিষ্ঠানত কৰ্মৰত মহিলাসকলে প্ৰায়ে অপৰ্যাপ্ত মজুৰিৰ বিনিময়ত ৮ ঘণ্টাতকৈ অধিক সময় কাম কৰিবলগীয়া হয়। হাস্পাতাল, বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়কে আদি কৰি চৰকাৰী প্ৰতিষ্ঠানত ঠিকাত ভিত্তিত কাম কৰা চাফাই কৰ্মীসকলক মাহে প্ৰায় ৬,০০০-৮,০০০ টকাহে দৰমহা হিচাপে দিয়া হয়।

চিন্তনীয় বিষয়

- অসংগঠিত খণ্ডৰ শ্ৰমিক আৰু গৃহকৰ্মীসকলক শ্ৰমিক হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হোৱা নাই। ন্যূনতম মজুৰি ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো আসোঁৱাহ থাকি গৈছে।
- ভূমিৰ মালিকীস্বত্ব নথকাৰ বাবে মহিলা কৃষকসকলে কৃষক হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰা নাই।
- চাহ বাগিছাৰ শ্ৰমিকসকলে এতিয়াও মৰ্যাদাপূৰ্ণ জীৱনৰপৰা বহুয়োজন নিলগত অপৰ্যাপ্ত মজুৰি, বাসস্থান আৰু অনাময় ব্যৱস্থাৰ সমস্যাৰ সৈতে যুঁজি আছে।
- অংগনৱাড়ী কৰ্মীসকলে এতিয়াও অতি ক্ষুদ্ৰ পৰিমাণৰ মাননিৰ বিনিময়ত কাম কৰি আছে আৰু তেওঁলোকক স্থায়ী কৰ্মচাৰী হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হোৱা নাই।
- চাফাই কৰ্মী, বিক্ৰী আৰু নিৰাপত্তা সেৱাত নিয়োজিত মহিলাসকল পৰ্যাপ্ত মজুৰি আৰু সামাজিক সুৰক্ষাৰপৰা বঞ্চিত হৈ আছে।
- বনকৰা হিচাপে শিশুৰ নিযুক্তি আজিও এক ডাঙৰ চিন্তাৰ বিষয়।

মূল দাবীসমূহ

১. ‘অসংগঠিত খণ্ডৰ শ্ৰমিকৰ সামাজিক নিৰাপত্তা আইন, ২০০৮’ৰ অধীনত অসংগঠিত খণ্ডৰ শ্ৰমিকসকলৰ বাবে সামাজিক সুৰক্ষা সুনিশ্চিত কৰক।
২. গৃহকৰ্মীসকলৰ বাবে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত সামাজিক সুৰক্ষা আইন প্ৰণয়ন কৰক; আৰু তাত স্বাস্থ্যসেৱা, অৱসৰকালীন সুৰক্ষা, বিপদকালীন ক্ষতিপূৰণ, সন্তানৰ শিক্ষাবৃত্তি আদি বিষয়সমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।
৩. মহিলা কৃষকক খেতিয়ক হিচাপে স্বীকৃতি দিয়ক আৰু কৃষি আঁচনি তথা কৃষিক্ষেত্ৰৰ সুবিধা নিশ্চিত কৰক।
৪. চাহ বাগিছাৰ মহিলা শ্ৰমিকৰ বাবে বাসস্থান আৰু অনাময় সুবিধাসহ মৰ্যাদাপূৰ্ণ জীৱন ধাৰণৰ বাবে উপযুক্ত মজুৰি নিৰ্ধাৰণ কৰক।
৫. অংগনৱাড়ী, আশা আৰু মধ্যাহ্ন ভোজনৰ সৈতে জড়িত আঁচনিভুক্ত মহিলাসকলক স্থায়ী কৰ্মচাৰী হিচাপে নিযুক্তি দিয়ক আৰু মৰ্যাদাপূৰ্ণ মজুৰি প্ৰদান কৰক।
৬. ব্যৱসায়িক প্ৰতিষ্ঠানত কৰ্মৰত মহিলা/যুৱতীসকলৰ বাবে ৮ ঘণ্টা কামৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰক আৰু নিৰাপত্তাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰক।
৭. ঠিকাভিত্তিক মহিলা শ্ৰমিক আৰু চাফাই কৰ্মীসকলৰ বাবে ন্যূনতম মজুৰি আৰু সামাজিক নিৰাপত্তা নিশ্চিত কৰক।

VII. স্বাস্থ্য

মহিলাৰ স্বাস্থ্য সমাজৰ কল্যাণৰ এক মূল সূচক। ই পৰিয়াল আৰু সমুদায় সমূহক যথেষ্ট প্ৰভাৱিত কৰে। বৰ্তমান অসমে স্বাস্থ্য সেৱাৰ ক্ষেত্ৰত ভয়ংকৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ সৈতে যুঁজি আছে। আৰ্থ-সাংস্কৃতিক ব্যৱস্থাত শিপাই থকা বৈষম্যৰ দ্বাৰা বঞ্চিত হৈ থকা মহিলাসকলৰ স্বাস্থ্যৰ প্ৰতি বিশেষ মনোযোগ আৰু চিন্তাৰ প্ৰয়োজন কাৰণ মহিলাসকলে সীমিত স্বাস্থ্য সেৱাৰ সুবিধা, অপৰ্যাপ্ত আন্তঃগাঁথনি, আৰু আৰ্থ-সামাজিক বৈষম্যকে ধৰি বিভিন্ন বাধাৰ সন্মুখীন হয়। তদুপৰি প্ৰজনন স্বাস্থ্য সম্পৰ্কীয় চৰকাৰী আঁচনিসমূহে মহিলাৰ অধিকাৰ আৰু তেওঁলোকৰ শাৰীৰিক স্বাধীনতাকৈ জনসংখ্যা নিয়ন্ত্ৰণৰ দৰে বিষয়সমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰাটো স্পষ্ট হৈ পৰিছে।

অসমৰ মহিলাসকলৰ বাবে অন্যতম জটিল স্বাস্থ্যজনিত প্ৰত্যাহ্বান মাতৃ আৰু শিশুৰ স্বাস্থ্যৰ সৈতে জড়িত। মাতৃৰ মৃত্যুৰ হাৰৰ সামান্য উন্নতি হৈছে যদিও অসমত এতিয়াও মহিলাৰ মাজত ৰক্তহীনতাৰ হাৰ উচ্চ। ৬০% তকৈ অধিক মহিলা ৰক্তহীনতাৰ বলি। এই তথ্যই পুষ্টি আৰু স্বাস্থ্যসেৱাৰ সুবিধাৰ বিষয়সমূহৰ ওপৰত প্ৰশ্ন তুলিছে। যদিও মাতৃৰ মৃত্যুৰ হাৰ হ্ৰাস কৰিবলৈ প্ৰাতিষ্ঠানিক প্ৰসৱৰ পদক্ষেপ লোৱা হৈছে, সামগ্ৰিকভাৱে ৰাষ্ট্ৰীয় স্থিতিতকৈ অসম পিছপৰি আছে। মাত্ৰ ৮৪% শিশুৰ জন্মহে স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰত হৈছে (এন এফ এইচ এছ — ৫)।

ৰাজহুৱা খণ্ডৰ চিকিৎসালয়ত অধিক প্ৰসৱ (৮৩.৬%) হোৱাৰ পাছতো অসমত চিজাৰিয়ান প্ৰসৱৰ হাৰে বিশ্ব স্বাস্থ্য সংস্থাৰ মান অতিক্ৰম কৰিছে। এনে প্ৰসৱৰ হাৰ ২৩.৫% আৰু ইয়াৰে ১৫.৩% ব্যক্তিগত চিকিৎসালয়ত কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰিও পিছৰ পৰ্যায়ত উচ্চমানৰ প্ৰসূতি চিকিৎসা সেৱাৰ সুবিধা সীমিত, উচ্চ পৰ্যায়ৰ চিকিৎসা সেৱালৈ প্ৰেৰণত পলম হয় আৰু জটিল পৰিস্থিতিত পাবলগা যত্নৰ সুবিধা কম।

চিন্তনীয় বিষয়সমূহ

- অসমৰ ভৌগোলিক ভূখণ্ড সুস্বভাৱ নহয়। ৰাজ্যখনৰ নদী কাষৰীয়া অঞ্চল/চৰ অঞ্চল, চাহ বাগিচা, পাহাৰীয়া আৰু আন অঞ্চলসমূহত স্বাস্থ্যসেৱাৰ সুবিধা লাভ কৰা, বিশেষকৈ মহিলাসকলৰ বাবে এই সুবিধা সুলভ নহয়।
- গাঁও আৰু দুৰ্গম অঞ্চলত বাস কৰা মহিলাসকলৰ স্বাস্থ্যসেৱাৰ সুবিধা সীমিত। পৰ্যাপ্ত স্বাস্থ্য পৰীক্ষা সেৱাৰ অভাৱ, ঔষধৰ অভাৱ, পেছাদাৰী স্বাস্থ্যকৰ্মী, বিশেষকৈ মহিলা স্বাস্থ্যকৰ্মীৰ অভাৱ, প্ৰসৱৰ বাবে অধিক ব্যয়ে মহিলাসকলক, বিশেষকৈ প্ৰান্তীয় সম্প্ৰদায়ৰ মহিলাসকলক অত্যাৱশ্যকীয় মাতৃ স্বাস্থ্যসেৱা বিচাৰিবলৈ বাধা দিয়ে।
- পৰ্যাপ্ত সংখ্যক পৃথক শৌচাগাৰ, ঋতুস্ৰাৱৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা ব্যৱস্থাপনাৰ সুবিধা, ৱাৰ্ডত গোপনীয়তা পৰ্দা, অপেক্ষা কক্ষ আদিৰ দৰে সুবিধা নাই। তদুপৰি লিংগভিত্তিক হিংসাৰ ভুক্তভোগী লোকসকলৰ বাবে কোনো সুবিধা উপলব্ধ নহয়। যদিও চিকিৎসালয়সমূহত মানসিক বিভাগ আৰু ফৰেনছিকৰ কৰ্মচাৰী আছে, তথাপিও লিংগভিত্তিক হিংসাৰ বাবে কোনো নিৰ্দিষ্ট সেৱা নাই।
- অসম চৰকাৰে গৰ্ভৱতী আৰু দুগ্ধপান কৰোৱা মহিলা আৰু শিশুৰ পুষ্টিৰ অৱস্থা উন্নত কৰাৰ ওপৰত

গুৰুত্ব আৰোপ কৰি পৰিপূৰক পুষ্টি, স্বাস্থ্য শিক্ষা আৰু প্ৰতিষেধককে ধৰি মহিলাৰ স্বাস্থ্য আৰু পুষ্টি উন্নত কৰাৰ লক্ষ্যৰে নিৰ্দিষ্ট কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণ কৰিছে। কিন্তু উপযুক্ত নিৰীক্ষণ ব্যৱস্থাৰ অভাৱত এই কাৰ্যসূচী সমূহ গাঁৱৰ প্ৰতিগৰাকী মহিলাৰ ওচৰ নাপায়গৈ। এই ক্ষেত্ৰত আশা কৰ্মীসকলে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিলেও তেওঁলোকৰ কামৰ পৰিসৰ বহু বেছি আৰু সেই অনুসৰি তেওঁলোকক মাননিও দিয়া নহয়। যাৰ ফলত প্ৰান্তীয় সম্প্ৰদায় আৰু স্বাস্থ্যসেৱাৰ সুবিধাসমূহৰ মাজৰ ব্যৱধান দূৰ কৰাৰ সক্ষম নহয়।

- এন এফ এইচ এছ - ৫ অনুসৰি গৰ্ভাশয় আৰু স্তনৰ কৰ্কট ৰোগৰ বাবে পৰীক্ষণ ১৫-৪৯ বছৰ বয়সৰ মহিলাসকলৰ অতি কম - মাত্ৰ ০.২%। ই অসংক্ৰামক ৰোগৰ প্ৰতিৰোধমূলক যত্নৰ আন্তঃগাঁথনিৰ অভাৱৰ ইংগিত দিয়ে।

মুখ্য দাবীসমূহ

১. ৰাজ্যজুৰি মহিলাসকলৰ বাবে উচ্চ পৰ্যায়ৰ স্বাস্থ্যসেৱাসমূহ শক্তিশালী আৰু ব্যাপক কৰিবলৈ লিংগ সঁহাৰি আৰু সামাজিকভাৱে অন্তৰ্ভুক্ত জনস্বাস্থ্যসেৱাৰ আন্তঃগাঁথনি স্থাপনৰ বাবে বিনিয়োগ আৰু সম্পদ বৃদ্ধি কৰক।
২. সকলো স্তৰতে গুণসম্পন্ন প্ৰসূতি, স্ত্ৰী ৰোগ আৰু শিশু চিকিৎসা সেৱাৰ বাবে সঁজুলি আৰু সেৱাসমূহৰ বাবে নিৰ্দিষ্ট আবণ্টন নিশ্চিত কৰক।
৩. অসমৰ সকলো জিলাতে গুণগত মানৰ প্ৰাক-প্ৰসূতি সেৱা লাভ নিশ্চিত কৰক, অভাৱগ্ৰস্ত অঞ্চল আৰু বিশেষ প্ৰয়োজন হোৱা মহিলাৰ গোটৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰক। বক্তহীনতা আৰু অন্যান্য পুষ্টিৰ অভাৱ দূৰ কৰিবলৈ মহিলাসকলৰ বাবে অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰসমূহত নিয়মীয়াকৈ পৰিপূৰক ৰেচন নিশ্চিত কৰক।
৪. ৰাজ্যসমূহৰ ভিতৰত স্ক্ৰীনিং চেণ্টাৰ আৰু সেৱাৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰক যাতে মহিলাসকলৰ বাবে সুস্থতা বজাই ৰখাৰ অভ্যাসৰ উন্নতি হয়।
৫. স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰৰ ওচৰত থকা-খোৱাৰ সুবিধাৰে প্ৰসৱ অপেক্ষা কোঠা স্থাপন কৰক য'ত দূৰণিবটীয়া অঞ্চলৰ মহিলা আৰু তেওঁলোকৰ পৰিচাৰকসকলে প্ৰসৱৰ তাৰিখ পৰিলে আহি থাকিব পাৰিব। প্ৰসৱৰ সময়ত শেষ মুহূৰ্তত তেওঁলোকে খৰখেদা কৰি প্ৰসৱৰ লগত জড়িত জটিলতাৰ সম্ভাৱনা

- বৃদ্ধি নকৰাটো এই সুবিধাই নিশ্চিত কৰিব।
৬. লিংগ-বিবিধতাৰ লোকসকলে স্বাস্থ্যসেৱীৰপৰা বৈষম্যহীন সেৱা লাভ কৰা নিশ্চিত কৰিবলৈ, আৰু লগতে তেওঁলোকে ব্যাপক স্বাস্থ্যসেৱা আৰু স্বাস্থ্য বীমাৰ সুবিধাৰ অধিকাৰ লাভ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত কাৰ্যকৰী নীতি গ্ৰহণ কৰক। জীৱন বক্ষাকাৰী লিংগ-নিশ্চিতকৰণ স্বাস্থ্য সেৱাসমূহ তেওঁলোকৰ বাবে বিনামূলীয়া কৰক।
  ৭. বাধাগ্ৰস্ত মহিলাসকলৰ বাবে উন্নীতকৃত সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতিৰ উপলব্ধতা নিশ্চিত কৰক।
  ৮. চৰ আৰু চাহ বাগিচা অঞ্চলৰ মহিলাসকলৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰি জননী সুৰক্ষা যোজনা, জননী শিশু সুৰক্ষা যোজনা, প্ৰধানমন্ত্ৰী মাতৃত্ব বন্দনা যোজনা আদি আঁচনি ৰূপায়ণৰ ফলপ্ৰসূ আৰু সময়োপযোগী নিৰীক্ষণৰ জৰিয়তে মাতৃৰ মৃত্যু আৰু শিশুৰ মৃত্যুৰ হাৰ হ্ৰাস কৰাৰ দিশত কেন্দ্ৰীভূত প্ৰচেষ্টা নিশ্চিত কৰক।
  ৯. অসমৰ চৰ অঞ্চল আৰু চাহ বাগিচা আদি দুৰ্বল আৰু প্ৰান্তীয় অঞ্চলৰ বাবে আৰু লগতে লিংগ-বিবিধতাৰ লোক আৰু বাধাগ্ৰস্ত মহিলাৰ বাবে মহিলাৰ স্বাস্থ্য সম্পৰ্কীয় পৃথক তথ্য ৰাখক।

Feminist Manifesto 2026

We demand

RIGHT to

Affordable health care

Resilient livelihoods

Equal educational opportunities

Safe homes and streets

Gender just climate actions

Women in politics

The state is set to witness the Assam Legislative Assembly election in 2026. A new government will be elected and women hold strong expectations that their aspirations will be fulfilled by the new government. On behalf of an estimated female population of 1.80 cr who are active rights holders and equal citizens of the state, we demand that their rights be secured and promoted.

The Feminist Manifesto has been prepared by individuals, grassroots women and organisations who are or work with women farmers, vendors, domestic workers, weavers, survivors of violence, microentrepreneurs, women from diverse gender and sexual identities and disabilities and women belonging to marginalised groups like women tea workers and women from the Char areas of Assam.

Assam's inconsistent efforts at policy formulation and implementation reflect its deep rooted structural inequalities which continue to perpetuate gender discrimination and inequalities in every part of the state. Assam is only an aspirant state according to SDG score. Although there are many schemes which have been rolled out in the name of women, lived experiences of most marginalised women and gender diverse persons show that these neither create economic security, nor provide social safety to women. Constitutional rights remain challenged as equitable access to justice remains elusive with regards to health, education, employment, safety, leadership and social protection.

As another election comes, we demand that political parties and all candidates who aspire to make policies and lead governance in the state, pay heed to the realities of marginalised women and gender diverse persons. The party(s), which will form the government and those who will be in the opposition, both need to listen to women's voices and commit to work towards gender equality in Assam. In the last Manifesto of 2022, we had demanded a state policy or framework for women; we demand the same again.

Access remains either irregular or women are stuck in administrative hurdles, says a woman from a rural area. The last woman in the district needs attention. We need to question if women are able to speak, read, walk and think freely in a democratic society. Are they being violated in digital, public, private and work spaces and forced to remain as mute spectators in patriarchal societies. Discrimination, abuse, threats and deprivation in everyday life are constant barriers in achieving women's empowerment and equality in true spirit.

Only a coordinated and collaborative approach amongst government departments, women's groups, financial institutions, state resource centres and voices of grassroots women and girls, at every stage of planning and implementation of policies and programmes will lead to removing the structural barriers towards gender equality in the state. We strongly demand that policy makers ensure that this is centred in their work at all levels.

“ We envision equitable, inclusive and sustainable rights-based development for ALL women and girls ”

I. SAFETY

Abuse and assault at home, at workplaces and in public spaces is an everyday experience for women in Assam be it in the urban or rural settings. Patriarchal mindset, norms and practices continue to perpetuate gender based violence in the state. According to NFHS - 5, 2020-21 (national family health survey -5), over 30% of women in Assam reported spousal violence.

While the data shows a decrease in cases, the ground realities suggest otherwise. Reports

---

of cyber harassment, sexual assault, rape and other forms of violence continue to surface across the state. As per NFHS – V, approx. 37% of ever married women between the ages of 18 – 49 in Assam have faced physical or sexual violence.

The National Annual Report and Index on Women’s Safety (NARI) 2025, Guwahati recorded a score of 64.5, which shows that many women feel unsafe in the city, i.e. in public transports, workplaces, etc. In contrast, 4 North East State capitals have been ranked among the safest cities in India.

Huge gaps in implementation of laws and policies, actions to address patriarchal mindsets in law makers, implementers and communities, lack of accountability, inadequate resource allocation and lack of consultation with women in formulating policies and actions contribute to the failure of the state to ensure women’s safety in the state.

While the data shows a decrease in cases, the ground realities suggest otherwise. Reports of cyber harassment, sexual assault, rape and other forms of violence continue to surface across the state. As per NFHS – V, approx. 37% of ever married women between the ages of 18 – 49 in Assam have faced physical or sexual violence.

Concerns

- Growth of digital and other forms of violence against women such as cyberbullying and online harassment and sextortion.
- Although laws and policies supporting women's rights are in place, those are not gender sensitively enforced. The difficulties experienced by women aggravate due to victim blaming, social stigmatisation, and the lack of prompt and efficient justice
- Women still remain vulnerable to trafficking for labour and sexual exploitation, especially during floods, eviction and displacement.
- Women and girls in tea garden communities and char areas remain doubly marginalised due to poverty, isolation, limited policing, and poor infrastructure.
- Inadequate street lighting, absence of safe public toilets, and harassment in public

---

transport restrict women's mobility in rural as well as urban areas of the state .

- Survivor support services such as one stop centres, shelter homes, legal aid, etc. remain unevenly accessible across districts. Such services need to be made user friendly for women with disability.
- One stop centres are located far away from villages making it impossible for women from far flung areas to access its services.
- Work place sexual harassment against women in informal sector is unrecognised or underreported.

Key Demands

1. With regard to the Protection of Women from Domestic Violence (PWDV) Act, appoint independent full-fledged Protection Officers. The government must notify all shelter homes in the state as service providers according to PWDV Act, and allot sufficient funds for registered service providers to render legal aid, counselling, etc. effectively
2. Implement Supreme Court 2013 Guidelines in Assam to strictly monitor and regulate the sale of acid and ensure gender sensitive implementation of state rules of the Assam Witch Hunting (Prohibition, Prevention and Protection) Act, 2018
3. Establish adequate shelter, institutional care homes for aggrieved women in all districts in collaboration with credible NGOs working on gender and women's issues
4. Ensure the establishment of Internal Committees at all workplaces, be it private/public/government/formal/informal. Strengthen the role of Nodal agency to implement sexual Harassment of Women at Workplace Act from the Panchayat/VCDC to state levels
5. Extend the reach of 181 Women's Helpline to the remotest corners of the districts with GPS facility

-
6. Provide legal training to the police, judiciary regarding the rights of trans and queer women and equip them to deal with cases with sensitivity
  7. Ensure that cities are safe for all women and gender diverse persons
  8. Establish women's safety committees at all levels beginning from the Panchayats/ Village Council Development Committees (VCDs) to district and state levels, with equal representation of all genders
  9. Organize state-wide safety audits of public spaces in towns and rural areas, including markets, bus stands, tea garden areas, residential schools and school routes
  10. Establish safe working hostels, transport facilities and night shelters for women and girls. One stop Centres/OSCs must be made accessible to all women in remote areas of a district and/provide adequate transportation to reach the facility
  11. Ensure street lighting, safe toilets for women, trans and queer women, and safe public transport across the State
  12. Ensure mandatory installation and monitoring of CCTV cameras in major transport hubs

II. ACCESS TO JUSTICE

Accessing the justice system primarily means legal awareness, legal protection, aid and counsel and redressal. Navigating the justice system in India is a complex process, marked by unspeakable viciousness. The exploitative structure of patriarchy, caste, political violence and intolerance has contributed to degrading, manipulating, and inflicting terror on women and girl children, particularly those who are the most vulnerable and marginalised. The impact of such structural violence, combined with other systemic forces of state neglect and violence, has only increased the risk and vulnerability for women and girls.

Assam Police reports a drastic dip in cases against women, alongside a rise in convictions (6.1% to 23% in 2024) and chargesheet rates (39.4% to 66.7%). While these statistics appear promising, we remain concerned that complex legal hurdles are making justice

---

inaccessible to survivors of violence. The registration process has become increasingly difficult and protracted, as police often do not file cases immediately, particularly the complaints regarding domestic violence. Furthermore, instructions requiring preliminary investigations before formal registration are causing significant delays and non-registration of the cases in the pursuit of justice.

Women also face hurdles in accessing economic compensations and psycho-social supports provisioned by laws addressing crime against women including rape, domestic violence and sexual harassment at workplace.

Concerns

- Police fail to register complaints adequately. It is often observed that the police do not apply the correct sections in the FIR, wilfully omit specific charges, and do not promptly provide a photocopy of the FIR to survivors, victims, or their families.
- There are instances observed where the registration of incidents under the PWDV Act and the POCSO Act has been denied, and also, the Protection Officers fail to submit the Domestic Incident Report in cases of domestic violence.
- Assam has 17 functional Fast Track Special Courts, including dedicated POCSO courts, and as of May 2024, around 5893 cases were disposed of through these courts. However, despite initiatives, a large number of POCSO cases remain pending in Assam's judicial system.
- Even when the cases are registered, survivors frequently encounter lawyers or legal professionals who fail to provide the necessary support and empathy due to lack of gender sensitivity
- Meetings of Child Welfare Committees with survivors do not align with the Juvenile Justice System standards. A significant concern arises regarding the Right to Privacy, as multiple cases are often heard simultaneously, risking the disclosure of survivors' personal information to other families. There is a lack of coordination among different departments and stakeholders responsible for delivering justice to survivors during

---

case proceedings, particularly concerning support documents and evidence.

- There is a substantial deficit in counselling support for survivors of sexual violence and domestic violence.

Key Demands

1. Introduce and advertise Zero FIR, and sensitise and appoint designated and trained police personnel to deal with cases of gender-based violence, including monitoring and reporting of cases, especially cases of matrimonial disputes and other forms of domestic violence. Lift restrictions on non-registration of DV cases in police stations
2. Define appeal and trial times to ensure speedy justice. Policies should be framed in this regard, and time-bound frameworks must be made at the High Court and Supreme Court to monitor and expedite the disposal of pending cases
3. Disciplinary action should be taken against the accountable police officers for malpractices and non-filing of the chargesheet within the stipulated time-frame
4. There is often a lack of availability of funds for compensation, leaving survivors deprived of their rightful compensation and financial assistance. The Assam Victim Compensation Scheme must be fully operational with adequate supply of funds so that victims can receive interim compensation at their time of need
5. All institutions involved, including families, schools, judicial officials, village defence parties, and police, must receive training and sensitisation to foster a supportive environment for justice
6. For fair and impartial trials, public prosecutors should be immuned from political and external influences. The appointment of the public prosecutor should be completely based on merit. More public prosecutors need to be appointed to deal with the increasing number of cases
7. Strengthen the capacities of the local regulatory bodies and the personnel, like the State Commission for Women, to deal with cases of gender-based violence in a

---

gender-sensitive manner. Appoint non-political professional personnel to head such regulatory bodies mandated to end discrimination and violence against women

8. It is important to monitor budgetary allocations and ensure timely distribution to districts. Accountability from the state is mandatory to address the deficits and bring change in the ecosystem
8. Establish and activate fast-track courts in districts for easy and affordable access to justice by aggrieved women

III. ELECTORAL POLITICS

As we are all aware, despite the approval of the Women's Reservation Act in 2023 at the parliament level, there is a planned delay in its implementation in the country. As a result, women in Assam, have lost one more chance at increasing their participation in the electoral process.

Only 7 women MLAs were elected out of 126 members in the Legislative Assembly, making it just 6% of the total elected representatives. Representation of women in politics including elected bodies of the State Assembly, Parliament or various Autonomous Councils under the Sixth Schedule in Assam is notably low despite their active participation in socio-political movements at grassroots level.

Despite reservation policies for women in Panchayati Raj Institutions (PRIs), women representation in power structure is dismal. Women are used symbolically, and relegated to background roles. Panchayat members being replaced and overshadowed by their husbands poses a significant challenge to women's representation in local governance in Assam.

Deep-rooted cultural and patriarchal norms continue to reinforce gender stereotypes and prejudices, which undermine women's credibility and leadership abilities in the political sphere. Democracy cannot thrive without women's full participation in electoral politics. Legislative debates, policy framing and budget allocations lack gender-balanced perspectives.

Concerns

- The number of women candidates and elected representatives has declined. In the 2024 Lok Sabha elections, only 12 women candidates contested in Assam, down from 14 in the previous elections .
- There is only 1 MP out of 14 in Lok Sabha and no women representative from Assam in Rajya Sabha is a concern. Key national issues and policy affecting Assam such as citizenship bill, land rights, ethnic issues and development related funds are being discussed without women's voices from the state.
- Ministerial portfolios and key committees are predominantly held by men. In the 2021 elections, only 7.8% of the total candidates were women, with 74 women out of the 946 candidates. Women's issues (economic participation, unpaid care work, gender-based violence, maternal health, sanitation, political safety) often do not receive structural prioritization.
- Major political parties are not giving women potential candidates sufficient opportunities to contest. Despite strong representation at the panchayat level, very few transition to higher political offices. Women members are not encouraged or supported to transition into higher levels of leadership. Even if women members aspire to contest, they lack political grooming and mentorship, they face resistance from the male counterpart. Women are often given tickets in last minute nominations without adequate preparation.

Key Demands

1. All political parties must project 1/3 women candidates in the Assembly elections in accordance with the Women's Reservation Act
2. Incorporate necessary constitutional amendments to mandatorily reserve 50% seats for women candidates in the Autonomous Councils
3. All political parties must proactively identify, mentor and prepare women leaders

---

well before election and allocate tickets in genuinely winnable constituencies and not merely symbolic seats

4. Create enabling environment for elected leaders by creating creche for children, day time meetings, adequate transport, safe work spaces, provide logistical support etc. at Panachayat and VCDC levels
5. Allocate funds to build capacities of women in leadership and electoral politics from grassroots levels. Structure pathways for elected local body women leaders to contest assembly and parliament. Introduce mentorship programmes to link grassroots leaders with senior legislators
6. Institute a special fund to support the inclusion of women from under-represented communities in politics
7. Strengthen accountability awareness mechanisms within the local bodies. Enforce laws prohibiting proxy representation and promoting genuine women's participation in local governance.
8. Ensure adequate reservation for gender diverse persons, women with disability, tea garden women workers for representation in political parties.

IV. ENVIRONMENT AND CLIMATE CHANGE

The global climate and environmental crisis are intensifying extreme weather, biodiversity loss, food insecurity and displacement. Rising temperatures and disasters such as floods, droughts, and heatwaves are threatening livelihoods, water and food systems and increasing health concerns worldwide. Women and vulnerable communities face greater risks due to poverty, limited resources, and dependence on nature for life, food and livelihood. Women and children are up to 14 times more likely to die during disasters, and women and girls make up about 80% of those displaced by climate change. Climate change could push 158 million more women and girls into poverty by 2050, deepening inequality and livelihood insecurity according to UN Women.

Assam is one of India's most climate-vulnerable states. Annually recurrent floods, large scale riverbank erosion, erratic rainfall, and rising temperatures impact livelihoods and ways-of-life of its largely agricultural and nature dependent population. The impacts fall hardest on women and other vulnerable groups like children, gender diverse individuals, people with disabilities and people who live in the char, forest and hilly areas.

The updated Assam State Action Plan on Climate Change for 2021–2030, recognises impacts of climate change on key sectors and communities dependent on agriculture and natural resources. The plan proposes gender mainstreaming and gender inclusion in climate governance. In implementation however, several gaps remain as most rural poor women are uninformed about the policy and its proposed actions. Women's voices are also absent from climate related decision-making processes at all levels.

Concerns

- Disaster, displacement, land and crop loss, migration increase women's workload, livelihood insecurity, and care responsibilities, while girls' education is often disrupted. As climate risks intensify, existing poverty and gender inequalities deepen, leaving women and vulnerable communities at the frontline of climate impacts.
- Despite being vulnerable, women centric disaster resilience and climate adaptation actions are not fully implemented in the state. There are very limited targeted actions to support women with livelihood recovery and displacement.
- Large scale displacement of communities due to disaster as well as eviction has increased the vulnerability of women. Instead of policies to support the displaced population, we see more women and children getting displaced.
- Women's leadership remains absent from disaster management and climate decision making processes at all levels.
- Climate impacts are cross-cutting and have direct links with increasing health concerns, gender-based violence, trafficking and livelihood insecurity. There are no climate actions addressing these issues centring women in the state.

-
- Specific vulnerable groups including women with disabilities, gender diverse persons, women tea garden workers and women in the char areas need special attention.

Key Demands

1. Include women's leadership as it is critical for effective climate action and environmental governance for communities to adopt more sustainable practices
2. Mandate and ensure full participation of women at all levels of climate decision making including decisions around land and forest use, climate solutions, resource planning and allocation, disaster management and designing social security provisions
3. Recognise and secure land, work and rehabilitation rights of women and provide compensation for loss of the same. Increase investment in climate resilient livelihoods
4. Engage with women and women's rights advocates in policy, decision making and action planning processes
5. Prioritise and allocate adequate resources for research and solutions for bio-diversity protection, climate mitigation and adaptation that are led by women
6. Generate awareness, data and evidence that climate change and violence against women are intrinsically linked and that it is aggravated by pre-existing patterns of inequality, discrimination and exploitation such as unsafe migration, displacement, food insecurity, loss of livelihood, etc.
7. For women with disabilities, those from tea garden and char areas and for gender diverse women, special attention is sought by creating accessible disaster response systems, engaging them in disaster risk reduction, rehabilitation and climate adaptation programmes, ensuring their livelihood, food security and uninterrupted education.

V. EDUCATION

According to the UDISE report 2024-25, Assam shows improvement in school education parameters, including students' enrolment, retention, dropout rate, and overall infrastructure

---

development. According to the report, girls' enrolment and retention rates are higher than those of boys, and similarly, girls' dropout rate is lower than that of boys at all levels.

Assam government has allocated 17.8 % of its expenditure on education in 2025-26, which is slightly higher than the average allocation for education in 2023-24 (17%). The expenditure on school education is incurred by the Department of Elementary Education, Department of Secondary Education, Directorate of Welfare Plain Tribes and Backwards Classes, Department of Agriculture (Forest School) and Department of Sports and Youth Welfare. The government needs to commit to a higher recurrent expenditure on education.

As per the RTE norm, the government schools in Assam have School Management Committees (SMCs), but they tend to focus on the kind of benefits they will receive from the government rather than strengthening the functioning of their school and finding possible solutions for locally relevant problems.

The state government has the responsibility of making all schools, including the recently provincialised tea garden management schools, RTE-compliant. RTE excludes children below 6 years and children between 15 and 18 years of age. This is at odds with India's signing of the 2030 agenda for Sustainable Development, with one of the 17 SDGs being all girls and boys completing free, equitable and quality primary and secondary education, with effective learning outcomes, by 2030.

Concerns

- In the Ministry of Education's PGI 2.0 (2023–24) report, Assam is ranked in the second-lowest category with a score range of 461–520 out of 1000.
- 5% children (6.1 % boys and 4% girls) are still out of school in the 15-16 age group in 2024-25.
- As per the UDISE report 2024-25, 2820 schools are still run by a single teacher that caters to 92699 students.
- Adivasi and Tea Tribe Students come under the OBC category in Assam, and the total enrolment in 2024-25 under this category is 26.4%. As the dropout rate in the

---

tea garden areas is high, it signifies that many students in the tea garden areas are still out of school, especially at the secondary and higher secondary levels.

- The UDISE report 2024-25 reveals that 6191 schools do not have functional electricity, 3218 schools do not have functional girls' toilets, 1345 schools do not have functional drinking water, 16014 schools do not have a ramp with handrails, and 41398 schools do not have toilets for CWSN children.
- Only 66.8% trained and 54.91% professionally qualified teachers are available in the secondary and higher secondary level schools.
- Over the past five years the Government of Assam has merged/closed around 2900 schools, which has negatively impacted the students, such as increased anxiety among students to adjust to the new environment, increased travel distances, and potential dropout in the tea garden and remote areas.
- SMC members are not well versed with their roles and responsibilities, and lack problem- solving skills. In the tea garden areas, parents of the children in the tea plantation schools lose their day's wage if they are absent from work while attending SMC meetings.

Key Demands

1. Commit to increasing the share of expenditure on school education in the total budget in the coming years to improve the infrastructure of the schools, especially in remote locations
2. Make specific provisions in the budget for the training of SMC members to strengthen the SMCs. Ensure paid leave for SMC members of tea plantation schools while attending meetings
3. Extend the provision of free and compulsory education from pre-primary to higher secondary level to ensure more girls complete education up to higher secondary level.

-
4. Reserve 1% seats in each caste category (horizontal reservation) for transgender persons
  5. Mandate inclusion of classes, lessons and activities/projects on gender sensitivity in school curriculum from primary classes

VI. LIVELIHOODS

Women in Assam contribute equally to its economy and development. According to the Periodic Labour Force Participation Study, 2023, participation of women in the workforce in rural areas is 52.8% and in urban areas 31.5%. While this has been claimed as a result of improved work conditions, as women who work in the informal sector as farmers, domestic workers, home based workers and others, the reality for them are unregulated wage payments, lack of job security, maternity and health care benefits, adequate leaves and rest times and safety from discrimination and violence.

According to ILO, domestic workers constitute 4.5% of the total labour force globally. 80% of them are women. Domestic workers form a significant portion of Assam's informal work sector but are still not recognised as labourers. From care work at their own family level to being service providers in other persons' households, their contribution at multiple levels is undermined. The Assam government has notified minimum wage for domestic workers at ₹42 per hour for cooking and ₹36 per hour for cleaning. They work 8–10 hours in a day but are not adequately compensated.

In rural Assam, majority of women are directly involved in agriculture. However, women are not recognized as farmers due to lack of land ownership. This denies them access to schemes available for farmers. At the same time, use of chemical fertilizers and inorganic farming methods, declining agricultural land, etc. have led to degradation of soil, directly affecting women's livelihoods.

Tea garden women workers in Assam currently receive ₹280 per day in Brahmaputra

---

Valley and ₹258 per day in Barak Valley. Their monthly income remains around ₹6,700–₹7,300 (26 working days).

Anganwadi workers receive ₹4,500 (worker) and ₹2,250 (helper) as central honorariums. ASHA workers receive ₹2,000 fixed incentive plus performance-based payments. Mid-Day Meal workers receive ₹1,000 per month.

Women working in malls and markets often work more than 8 hours with inadequate wages. Cleaners working in hospitals, schools and colleges are paid around ₹6,000–₹8,000 per month under contract systems

Concerns

- Informal and domestic workers are not recognised as labourers. Minimum wage implementation remains weak.
- Women farmers are not recognized due to lack of land ownership.
- Tea garden workers continue to struggle with inadequate wages, housing and sanitation facilities for a dignified living.
- Anganwadi workers continue to work at inadequate honorarium and are not recognized as labourers.
- Women cleaners, those working in malls and security services remain excluded from safety measures, retirement benefits and social security.
- Employment of children as domestic workers is a matter of concern.

Key Demands

1. Implement social security provisions for informal workers under the Unorganized Sector Workers' Social Security Act, 2008
2. Enact state-level social security law for domestic workers which must include social security measures during and after service including healthcare, maternity benefits, compensations in cases of violence and/or accidents

-
3. Recognize women as farmers and ensure access to agricultural schemes and credits and sustainable agricultural practices
  4. Fix adequate living wage for women tea garden workers including housing and sanitation facilities
  5. Recognize Anganwadi, ASHA and Mid-Day Meal workers as permanent workers and ensure dignified wages
  6. Enforce an 8-hour work limit and mandatory overtime payment for women workers in malls and markets along with social security benefits.
  7. Ensure minimum wage and social security for contractual women workers and cleaners.

VII. HEALTH

Women's health is a key indicator of societal well-being which significantly impacts families and communities. Assam, however continues to grapple with formidable challenges in its healthcare landscape. Disadvantaged by discrimination rooted in socio-cultural factors, women's health needs particular attention and concern as women confront various obstacles, including limited healthcare access, inadequate infrastructure, and socio-economic disparities. Moreover, it has been evident that the reproductive health-related government schemes focus on issues like population control rather than women's rights and their bodily autonomy.

One of the most critical health challenges for women in Assam is related to maternal and child health. While there has been a slight improvement in MMR, Assam still grapples with high rates of anemia among women with prevalence exceeding 60%, which underscores broader issues of nutrition and access to healthcare. Although institutional delivery is encouraged to reduce maternal mortality, Assam's rate falls below the national average, with only 84% of births occurring in health facilities (NFHS – 5). Despite a high proportion of deliveries in public health facilities (83.6%), the C-section rate in Assam exceeds WHO's standard, with 23.5% of deliveries being C-sections, of which 15.3% are performed in private facilities. Additionally, there is limited access to high quality obstetric care at the

---

secondary level, delayed referrals to tertiary care and low access to critical care- high dependency and intensive care units.

Concerns

- Difficult geographical terrain with hard to reach riverine/ char areas, tea garden areas, hilly and forest areas spread across the state are the major accessibility issues for the healthcare delivery system in the state, especially for women.
- Women living in rural and remote regions have limited health care facilities. Lack of adequate diagnostic services, non-availability of medicines, shortage of healthcare professionals, especially female health workers, high out-of-pocket expenditure for deliveries deter women, especially those from marginalised communities, from seeking essential maternal healthcare services.
- Facilities like adequate number of separate toilets, menstrual hygiene management facilities, privacy screens in wards, waiting rooms, etc. are missing. Furthermore, there are no facilities available for survivors of gender-based violence (GBV). Although the medical hospitals are staffed with a psychiatric department and forensics, there are no specific services dedicated to GBV.
- The Assam government has implemented specific programs aimed at improving women's health and nutrition including supplementary nutrition, health education and immunization, focusing on improving the nutritional status of pregnant and lactating women and children. However, these programmes do not reach the last woman in the villages due to lack of proper monitoring mechanism. Additionally, while ASHA workers are crucial, they are overstretched and inadequately compensated, affecting their ability to bridge the gap between marginalized communities and healthcare facilities.
- According to NFHS – 5 screening for cervical and breast cancer is extremely low at 0.2% of women aged between 15–49, indicating a lack of preventive care infrastructure for non-communicable diseases.

Key Demands

1. Increase investment and resources in order to establish gender responsive and socially inclusive public healthcare infrastructure to strengthened and comprehensive tertiary health care services for women from across the state
2. Ensure targeted allocations to complement the equipment and services for quality obstetrics, gynecology and pediatric services at all levels;
3. Ensure equitable access to quality ANC services across all districts of Assam, with a focus on underserved areas and groups of women with special needs. Ensure regular supplementary rations in Anganwadi centres for women to address anaemia and other nutritional deficiencies among women
4. Increase the numbers of screening centres and services across the state to create better health seeking behaviour for women
5. In order to provide special care to pregnant women, ensure waiting halls near the health centres with facilities for stay and food where women and their attendants from remote areas can stay closer to their delivery date. This ensures they are not rushing at the last moment during labour and increasing the risk of delivery-related complications;
6. Adopt intervention strategies targeted at gender diverse persons to ensure health professionals provide them non-discriminatory services, granting their right to comprehensive healthcare services and provisions for health insurance facilities. Life-saving gender-affirming health services should be made free for gender diverse persons
7. Ensure the availability of upgraded equipment and machinery to deal with women with disabilities
8. Ensure concentrated efforts towards reducing maternal mortality and infant mortality incidences through effective and timely monitoring of the implementation of schemes

---

like Janani Suraksha Yojana, Janani Shishu Suraksha Yojana, Pradhan Mantri Matrito Bandana Yojana, with a special focus on women from char and tea garden areas

9. Have segregated data on women's health for vulnerable and marginalised areas such as the char areas and tea gardens of Assam and also for gender diverse persons and women with disabilities

In solidarity,

Abonti Karmakar, Jorhat	Afroza Begum, Sonitpur
Aitumoni Kalita, Darrang	Ajuli Sutradhar, Chirang
Amrita Prodhani, Tinsukia	Amulia Ghurni, Golaghat
Anandi Ekka, Lakhimpur	Angela Tigga, Lakhimpur
Anita Tanti, Tinsukia	Anjali Biswas, Chirang
Anju Rabha, Dhemaji	Anjumoni Sonowal, Guwahati
Anowara Khatun, Dhubri	Anurita Hazarika, Guwahati
Aparna Chutia, Dhemaji	Asha Tanti, Tinsukia
Asma Khatun, Sonitpur	Asoni Sutradhar, Chirang
Babli Basumatary, Guwahati	Baishali Garg, Guwahati
Banamallika Choudhury, Guwahati	Barisa Choudhury, Guwahati
Basanti Gogoi, Dhemaji	Basapi Trenpi, Golaghat
Bashanti Borah Gogoi, Jorhat	Basuki Tanti, Tinsukia
Beula Hazarika, Darrang	Bharati Choudhury, Guwahati
Bharawati Gogoi, Dhemaji	Bilasi Bhengra, Lakhimpur
Bina Giri, Chirang	Binapani Baruah, Dhemaji
Binita Das, Kamrup (R)	Binita Dhan, Lakhimpur
Bobita Bhuyan, Jorhat	Bondita Mrina, Jorhat
Bulbuli Gorh, Jorhat	Bwijwanti Brahma, Chirang
Champa Bala Ray, Dhubri	Chandra Rekha Chamuah, Dhemaji
Charu Barman, Dhubri	Chinu Kalita, Darrang

Chingrimi Shimray, Guwahati
Debosree Barman, Dhubri
Dipa Borah, Jorhat
Dipali Baruah, Dhemaji
Dipali Suri Karmakar, Jorhat
Dipti Rabha, Udalguri
Dukule Sutradhar, Chirang
Dulumoni Das, Guwahati
Ekiza begum, Sonitpur
Fala Khatun, Chirang
Fulbasi Choudhury, Guwahati
Geeta Choudhury, Guwahati
Gita Kujur, Golaghat
Gita Rani Bhattacharya, Guwahati
Hasina Khatun, Chirang
Hemlata Hazarika, Darrang
Indranee Kalita, Guwahati
Jacquelin Horo, Lakhimpur
Janmoni Saikia, Dhemaji
Jayanti Baruah, Dhemaji
Jenu Sonuwal Saikia, Tinsukia
Jonali Ray, Dhubri
Joymoni Tontobai, Tinsukia
Jugalata Konwar, Dhemaji
Junali Urang, Golaghat
Junumoni Das, Kamrup (R)
Kabita Hazarika, Darrang
Kalpana Gogoi, Dhemaji
Kalpana Saharia, Darrang

Dalimi Rajbongshi, Chirang
Deepa Tanti, Tinsukia
Dipa Saikia, Jorhat
Dipali Bora, Udalguri
Dipamoni Rai, Dhubri
Doshma Tanti, Tinsukia
Dulumoni Nath Das, Kamrup (R)
Elina Runia, Lakhimpur
Esmita Chetri, Chirang
Felisita Marak, Lakhimpur
Fulmoti Tudu, Chirang
Gita Choudhury, Guwahati
Gita Mazumdar, Kamrup (R)
Gitanjali Bora, Udalguri
Helma Tigga, Lakhimpur
Hemonti Gogoi, Jorhat
Itali Gogoi, Dhemaji
Janki Tanti, Tinsukia
Jaya Saikia, Golaghat
Jayshree Brahma, Chirang
Jina Tissopi, Golaghat
Joymoti Nag, Lakhimpur
Jublina Medhi, Guwahati
Jun Dutta, Dhemaji
Junumoni Chamuah, Dhemaji
Jyotshna Rai, Dhubri
Kalpana Deka, Udalguri
Kalpana Kalita, Darrang
Kabita Gohain, Dhemaji

Kobita Mahato, Tinsukia	Kukila Bala Ray, Dhubri
Kuleswari Devi, Darrang	Kushmi Choudhury, Guwahati
Kusum Ghatowar, Jorhat	Lalita Mazumdar, Kamrup (R)
Lata Mondol, Chirang	Laxmi Chetri, Bongaigaon
Lily Teronpi, Golaghat	Madhabi Saikia, Dhemaji
Magret Lang, Lakhimpur	Maina Saikia, Golaghat
Maloti Barman, Dhubri	Mampi Borah, Dhemaji
Manju Baruah, Darrang	Manju Mazumdar, Kamrup (R)
Mantia Choudhury, Guwahati	Mariam Barla, Lakhimpur
Masina Uppey, Lakhimpur	Menoka Hasda, Chirang
Milika Topno, Lakhimpur	Mina Bala Ray, Dhubri
Mina Tanti, Tinsukia	Mitali Gogoi, Jorhat
Mira Kalita, Darrang	Moheshori Lohar, Tinsukia
Moni Engtipi, Golaghat	Monimala Borah, Jorhat
Monju Begum, Tinsukia	Moon Bora, Golaghat
Morjina Bibi, Dhubri	Mousumi Changmai, Dhemaji
Moyuri Dutta, Golaghat	Mridula Handique, Dhemaji
Mridula Kalita, Jorhat	Munmi Chutia, Dhemaji
Munmi Deka, Jorhat	Munu Ghatowar, Jorhat
Mushida Khatun, Dhubri	Muskan Ahmed, Guwahati
Mayarani Rai, Dhubri	Nabanita Deka, Udalguri
Nabanita Saikia, Jorhat	Nalin Lecthepi, Golaghat
Namita Kalita, Darrang	Nandoni Gorh, Tinsukia
Nayanmoni Bhuyan, Dhemaji	Nayanmoni Hazarika Das, Jorhat
Nijora Kalita, Chirang	Nilima Ray, Dhubri
Nilanju Dutta, Guwahati	Nirmala Topno, Lakhimpur
Niru Dutta, Jorhat	Niru Kalita, Darrang
Nitu Handique, Jorhat	Nitu Suri, Jorhat
Pallabi Hazarika, Duliajan	Parbati Munda, Tinsukia

Parboti Hembrom, Chirang
Paulin Uppey, Lakhimpur
Pinuma Prova Ray, Dhubri
Pranita Bora, Udalguri
Premoti Swargiary, Guwahati
Priya Bora, Guwahati
Priya Rajbongshi, Golaghat
Promila Begum, Guwahati
Protiva Ray, Dhubri
Purnima Rai, Dhubri
Purnima Sutradhar, Chirang
Ranu Gogoi, Jorhat
Rejina Begum, Sonitpur
Rekhamoni Rabha, Udalguri
Renu Medhi, Kamrup (R)
Rina Murha, Golaghat
Rita Devi, Tinsukia
Rituporna Mollik, Jorhat
Rubi Das, Jorhat
Ruhini Saikia, Golaghat
Runu Ghatowar, Jorhat
Rupali Induwar, Lakhimpur
Ruth Kath, Lakhimpur
Sangeeta Das, Dhemaji
Sangita Choudhury, Guwahati
Sanjita Hensepi, Golaghat
Santoki Telenga, Lakhimpur
Serpina Kerketa, Golaghat
Shibani Munda, Tinsukia

Parijat Bora, Udalguri
Phulonti Munda, Tinsukia
Pooja Nirala, Guwahati
Pranita Mazumdar, Kamrup (R)
Prity Gorh, Lakhimpur
Priya Gorh, Lakhimpur
Priyanka Porja, Jorhat
Pronita Handique, Dhemaji
Pushpanjali Gogoi, Dhemaji
Purnima Rajbongshi, Chirang
Ranjita Basumatary, Chirang
Rashmi Rekha Borah, Guwahati
Rekhamoni Borgohain Gogoi, Jorhat
Renu Devi, Guwahati
Renuka Brahma, Chirang
Rinku Choudhury, Guwahati
Rita Rohidas, Jorhat
Roohi Afreen, Guwahati
Rubina Begam, Dhubri
Rumoni Tanti, Tinsukia
Rupali Devi, Dhemaji
Rupamoni Chekonidhara, Dhemaji
Sabha Porja, Lakhimpur
Sangeeta Gogoi, Jorhat
Sanjana Sagar, Tinsukia
Sansuli Basumatary, Chirang
Sarifa Sonowal, Dhemaji
Shanti Magar, Chirang
Shusma Xalxo, Lakhimpur

Sima Das, Dhemaji
Sita Munda, Tinsukia
Soneswari Devi, Darrang
Sumedha Choudhury, Guwahati
Sumitra Karmakar, Jorhat
Sunita Kath, Lakhimpur
Swrang Islary, Chirang
Thuiet Rongharpi, Karbi Anglong

Sinumoni Borah, Jorhat
Soiful Nessa, Chirang
Sosila gogoi, Dhemaji
Sumila Tudu, Chirang
Sunari Choudhury, Guwahati
Sunita Urang, Golaghat
Tarabati Bhengra, Lakhimpur
Tutumoni Chutia, Dhemaji